

Håb

HADERSLEV STIFT 2023

❖ **"Præst! Findes der et helvede efter døden?"**

Korshærspræst Merete Ørskov

❖ **Når lægen og præsten sammen skaber håb**

Sognepræst Lone Vesterdal og læge Inger Uldall Juhl

❖ **Madklub for unge mødre**

Tilbud i Ungdomspræsteriet

Indhold

4 ❖ **Håbet er der, når vi har opgivet det**
Af biskop Marianne Christiansen

8 ❖ **“Præst! Findes der et helvede efter døden?”**
Interview med Merete Ørskov

12 ❖ **Når lægen og præsten sammen skaber håb**
Interview med læge og præst i Kolding Provsti

14 ❖ **Madklub for unge mødre i Ungdomspræsteriet**
Reportage fra Vejle Provsti

17 ❖ **Højt til loftet i Den Lave Højskole**
Reportage fra Ungdomspræsteriets højskole

20 ❖ **Et bispe-portræt bliver til**
Reportage fra kunstners arbejde

24 ❖ **Rift om pladserne i skoven**
Skovkirkegård i Gram er populær

26 ❖ **Genbrug af teglsten batter i CO2-regnskabet**
Grønne tanker bag nyt tag

28 ❖ **En festival for kirkens musik**
Kirkemusikfestival i Billund Kirke

30 ❖ **Den første præst på barselsorlov**
Kvindelige præster i 75 år

32 ❖ **Det tog lang tid, men så blev det også godt**
Renovering af Ansgar Kirke i Slesvig

35 ❖ **Nyt fra provstierne**

40 ❖ **Nyt fra stiftsudvalgene**

47 ❖ **Ansættelser og fratrædelser**

Side 14

Side 26

Side 30

Tid til håb

Årets stiftsmagasin har håbet som tema. Det kræver nok ikke nærmere forklaring. Når afmagten og usikkerheden rammer, og illusionen om, at vi kan beherske alting, brister, så spejder vi igen efter håbet. Og afmagt og modløshed er der meget af for tiden: Krigen i Ukraine og nu også i Israel. Klima- og biodiversitetskrisen. Og de unges mistrivsel, for blot at nævne noget af det, der trækker mørke skyer ind over sindet.

I dette stiftsmagasin fortælles om, hvordan håbet lever og tales frem i forskellige fællesskaber inden for kirken i Haderslev Stift og først og sidst i det evangelium, som bærer kirken.

Du kan læse om korshærspræstens arbejde. Om Den Lave Højskoles indsats for samtalen og fællesskabet mellem unge. Du kan læse om præsters og lægers fælles samtaler om etik og hjælp til ramte mennesker, og om, hvordan der

arbejdes med den grønne omstilling i folkekirken. Sangen og musikken er også forbundet med håb: Tre kirkemusikere givet deres bud på en salme med håb, og jeg reflekterer over salmer og billeder af håbet og dens uadskillelige søskende: Troen og kærligheden.

Velkommen til et håbefuldt stiftsmagasin!

Marianne Christiansen

Biskop over Haderslev Stift

Biskop Marianne Christiansen skriver om håbet, Paulus,
solopgangen og fjederhammen.

Håbet er der, når vi har opgivet det

Af biskop Marianne Christiansen

Foto: Lene Esthave

*Du spør mig om håbet – hvad er det
en længsel en stemning en storm?
en lysstribe ud over havet
en skygge der søger sin form?
men bedst som du tænker der ingenting er
så findes det
håbet
så findes det dér*

Denne sang om håbet blev skrevet af Lisbeth Smedegaard Andersen til Folkekirkens Nødhjælps 100-års jubilæum i 2022. Den er for mig blevet forbundet med en bestemt erindring: Stiftets provster, kontorchef og jeg var i marts 2022 rejst ned gennem Europa for at besøge de internationale, kirkelige og humanitære organisationer i Geneve og få en bedre forståelse af, hvordan den danske folkekirke er en del af fællesskabet og samvirket med alverdens kirker.

Da vi planlagde turen til disse organisationer, som er født ud af erfaringen fra krig og behovet for hjælp og støtte til ofrene for krigens ødelæggelser, havde vi overhovedet ikke forestillet os, at en krig skulle bryde ud i Europa få uger, før vi tog toget gennem Tyskland til det neutrale Schweiz. Krigen og de ukrainske flygtninge, der føjede sig til flygtningene fra verdens øvrige krige og konflikter, gjorde besøget sørgeligt aktuelt: Giver det overhovedet mening at have fællesskab på tværs af grænserne? Tør nogen tro på freden og forsoningen mellem mennesker, når der igen og igen udbryder krig og begås overgreb? Kan der være fred uden retfærdighed, og kan der overhovedet tages skridt imod freden, når al samtale er stoppet og erstattet af vold?

Med de tanker stod vores lille privilegerede danske flok en morgen uden for Kirkernes Verdensråds store bygning, som var låst, fordi vi kom for tidligt. Kirkernes Verdensråd blev oprettet i 1948 for efter 2. verdenskrigs katastrofe at opbyg-

ge fællesskabet mellem verdens forskellige kirkesamfund og styrke dialogen og den fælles handling for freds- og forsoningsarbejde og nødhjælp.

Mens vi stod og ventede i morgensolen, trak Vejle-provsten Håbssangen fra jubilæet op af sin lomme. Så stod vi der og sang om håbet for hvem, der ville høre det, men nok mest for os selv. Håbet, som er der, når vi har opgivet det. Håbet, der kommer og lader sig finde og kalder handling frem i os handlingslammede. Det kalder sang frem, når vi ikke ved, hvad vi skal sige. Måske er håbet også at have en sang med i lommen. Da vi endelig blev lukket ind (og ikke fordi vi sang), mødte vi et engagement i hjælp til nødstedte og en stædig insisteren på dialogen selv mellem fjender, som vidnede om det håb, vi sang om. Det samme mødte vi i Det Lutherske Verdensforbund, fællesskabet af lutherske kirker, som her i 2023 har fået en dansk formand, nemlig Viborgs biskop Henrik Stubkjær.

Håb er ikke en strategi. Den sætning blev kendt under corona-pandemien. Ligegyldigt hvor udsagnet stammer fra, er den en sand beskrivelse af håbet. Håb er ikke en strategi. Det er ikke en handlingsplan eller noget, man kan beslutte sig for. Håb er heller ikke optimisme, som grunder sig på positive fremskrivninger af nutiden, eller bestemte mål, som vi har sat os og håber på at nå. Tværtimod kan håb, der knytter sig til en helt bestemt ting, som vi har sat os for, virke skuffende. Hvis vi kun har øje for en bestemt ting, vi ønsker, skal ske, kan vi blive blinde for alt det andet, som livet giver os. Hvis vi sætter alt vores håb til et bestemt menneskes kærlighed, eller til en opfyldelse af en drøm om et nyt arbejde, en forelskelse, en succes, en bestemt begivenhed, så kan den slags håb blive styrende og ikke frigørende.

Der kan være håb, som vi skal give slip på for at blive frie til at leve. Paulus siger om det kristne håb, at det sætter fri,

det frelser: "Til det håb er vi frelst! Men et håb, som man ser opfyldt, er ikke noget håb; for hvem håber på det, man kan se? Men håber vi på det, vi ikke ser, venter vi på det med udholdenhed". Romerbrevet 8,24-25

Håb er det, vi ikke kan se, og ikke engang kan forudse. Det er dybest set en tillid til, at Gud skaber noget nyt og lader det ende godt, selvom vi ikke kan se hvordan.

Håbet er en kraft

Håb er en kraft, der kommer udefra. I gamle dage talte man om de syv dyder. Dyd betyder egentlig "kraft", en "styrke", på moderne dansk ville man måske sige en "værdi". I kirker fra renæssance-tiden kan man se kvindefigurer, der afbilleder hver af de syv kristne dyder. De fire af dem er hentet fra den græske før-kristne filosofi, "kardinaldyderne": Mådehold, tapperhed, visdom, retfærdighed – og dertil følger de tre kristne dyder: Tro, håb og kærlighed. Hver af figurene er udstyret med et symbol, der betegner dyden: Mådehold hælder vand i vinen, tapperhed har en søjle, visdom et spejl, retfærdighed vægten og sværdet. Kærligheden er afbilledet som en mor med børn, troen med korset og håbet med et anker. De sidste tre - troen, håbet og kærligheden – symboliseres i dag oftest med korset, ankeret og hjertet. Mange af os har haft symbolerne som vedhæng i halskæder eller armbånd, nogle har dem tatoveret på kroppen, og utallige er de tegninger og billeder, der bruger de tre symboler.

De øvrige dyder er måske gået i glemmebogen i vores tid, men derfra må vi finde dem frem igen, for retfærdighed, visdom, mådehold og tapperhed er lige hvad, vi har brug for, for at finde vej ind i fremtiden. Troen og håbet og kærligheden husker vi stadig. Måske husker vi ikke altid, at det er Paulus, der har sat de tre sammen i en uadskillelig sætning: "Så bliver da tro, håb, kærlighed, disse tre. Men størst af dem er kærligheden" (1. Korintherbrev 13,13). Paulus forbinder de tre: Der er ikke tro uden kærlighed, og ikke kærlighed uden håb, og ikke håb uden tro. Måske husker vi ikke, at det stammer fra Paulus, og det er nok, fordi Paulus har udtrykt noget helt fundamentalt, som vi tager til os uden videre, fordi det er sandt.

Troen, håbet og kærligheden – er de nu også dyder? Kan man sige, at nogle mennesker besidder dem mere end andre? Det tror jeg ikke, for de er kræfter, der kommer til os og griber os, uden at vi selv kan beslutte os for det eller ej. Men dyden kan være, at vi lader os vejlede af troen og håbet og kærligheden i den måde, vi lever på. Vi kan leve og handle over for andre, sådan som kærligheden og troen og håbet kalder os til. Det kan vi langt fra altid og gør det heller ikke, men vi kan godt stræbe efter det. Det er nok derfor, vi tegner symbolerne eller bærer dem: Vi ville ønske, at vores liv var kendetegnet af tro og håb og kærlighed. Vores handlinger kan også være fulde af håb: Hvis vi tror, at Gud elsker verden, kan vi få kræfter til at gøre, hvad vi kan, for at hjælpe

"Håbet har fået ankeret som sit symbol. Et anker kaster man ud i dybet i håb om, at det vil nå bunden og holde skibet fast".

Biskop Marianne Christiansen

og tage imod hjælp. Sangen om håbet går videre:

*Det skinner i mørket, vil gribes
og blive til hjælp der når frem
til steder hvor mennesker håber
at nogen vil håbe for dem
og bedst som du tænker der ingenting er
så vokser det
håbet
så vokser det dér*

Håbet er et anker

Håbet har fået ankeret som sit symbol. Et anker kaster man ud i dybet i håb om, at det vil nå bunden og holde skibet fast. Når det griber fast, får det betydning for dem, der lever på skibet, selvom de ikke kan se, hvad det er ankeret griber fast i. Det er her håbet adskiller sig fra optimisme. Optimistiske kan vi være på baggrund af vores erfaring: "Det skal nok gå. Udviklingen går i den rigtige retning, og der er grund til optimisme", som man siger. Men håbet kan modsige erfaringen: "Om så også det er gået skævt og skidt indtil denne dag, og der ikke er grund til nogen som helst optimisme, så kalder håbet på dig og giver dig mod til at leve endnu en dag og til at tage fat".

"Tro er fast tillid til det, der håbes på, overbevisning om det, der ikke ses", står det i Hebræerbrevet (som ikke er skrevet af Paulus, men af en anden, der også havde erfaret troen og håbet og kærligheden). Her forbindes troen og håbet så tæt, at det næsten ikke er til at skelne imellem dem.

Den kristne tro vil altid være et håb. For den hviler på håbet om opstandelse fra de døde. Troen beror på ordet om, at Jesus, der levede Guds fuldkomne kærlighed ind i verden, ikke kunne tilintetgøres af vold og død. Troen erfarer, at Jesu ord og ordene om Jesus vækker håbet om, at kærligheden er stærkere end døden. Igen: Det er svært at udtrykke, hvad Jesus betyder, uden at ordene tro og håb og kærlighed forbinder sig med hinanden. Som en treenighed.

Det kristne håb kaster anker selv i dødens hav. Vi ved med sikkerhed, at vi skal dø, men kærligheden kan ikke holde det ud. Med troen kaster kærligheden anker i det evige livs

håb. Måske fornemmer vi det i glimt, når vi synger "Se nu stiger solen af havets skød". Igennem salmen synger vi om taknemmeligheden over livet, om kærligheden og troen og håbet, der giver mod til en ny dag, selv om den kan være som et natmørkt hav, og selv om vi stævner mod vores grav. I sidste vers bliver den "almindelige" solopgang, vi oplever nu, til et varsel om det evige livs håb: "Se, da stiger solen af hav på ny. Alle dødens skygger for evigt fly". Det er fast tillid til det, der håbes på, selv om det ikke kan ses – kun som glimt af håb i en solopgang.

Og det billede er måske værd at standse op ved: I disse tider kan vi sanse det, vi egentlig godt vidste: At naturen ændrer sig på grund af vores overforbrug: Vi kan se, at arter forsvinder, havområder tømmes for liv, vi mærker, at varmen stiger og forårsager ulykker og ændringer for dyr og mennesker. Det kan vi miste modet ved at erkende. Men samtidig er den natur, som vi er en del af og alligevel har bragt os på afstand af, en kilde til fornemmelsen af håb: Solopgangen, sansningen af lyset, af fuglene, grokraften i jorden, vandets overvældende styrke – alt sammen kan det vække et vildt håb om, at livet vil finde vej. Budskabet om opstandelse overgår alt, hvad vi forstår. Men alligevel er det, som om naturens livskraft fortæller om det samme håb: Dette skrøbelige liv er dyrebart og elsket af Gud. Og derfor er der håb. Og derfor skal der handles for at redde og beskytte livet. Også når dem, der skal handle, er os små fejlbarlige mennesker. Vi har hver for sig og sammen et ansvar, et kald og et håb, der giver os mod til at gå nye veje.

Håbet er mere end fremskrivning af statistikker og grafer.

Det er at kunne give slip på det, vi kender, og begive os ind i det ukendte. Håbet er, at det endnu ukendte – det, vi endnu ikke ser, må blive godt og måske bedre end det, vi må give slip på.

Håbet er en sang

Et sidste salmevers og et sidste billede på håbet – denne gang af Grundtvigs salme "O kristelighed" (Salmebogen nr. 321), som også forbinder troen, håbet og kærligheden. Til håbet siger salmen:

Letvingede håb!

*Gudbroder, nyfødt i den hellige dåb!
O, lån os den fjederham, Ånden dig gav,
så tit vi kan flyve til landet bag hav,
hvor evigheds sol skinner klart allen stund
på saligheds grund*

Håbet er blevet vores bror og følgesvend siden dåben. Fjederhammen, fjerdragten, var i den nordiske mytologi kærlighedsgudinden Frejas måde at rejse på. Vi synger et billede af, at håbet giver os kærlighedens fuglevinger, så vi i vores tanker og tro kan flyve frem og tilbage mellem vores daglige liv og det evige livs lys i "landet bag hav", bag død og grav. Håbet giver os vinger, så vi på én gang kan være dér, hvor vi er, og gøre det, vi skal og kan, og samtidig leve i lyset af den evige solopgang over vores tilværelse og verden. Det kan man nok kun tale i billeder om og synge om. Og leve på. ■

Merete Ørskov er korshærspræst, og hendes menighed består af mennesker på kanten af samfundet. Hun ses som en omvandrende skriftestol, og frem for alt kan hun give nærvær og ligeværd. Deri ligger håbet.

"Præst! Findes der et helvede efter døden?"

Af Anette Jorsal
Foto: Jonas Ahlstrøm

Merete Ørskov havde en dag besøg af et hold konfirmander, og hun fortalte om sit arbejde som korshærspræst. Konfirmanderne så varmestuen, som drives af Kirkens Korshær i Fredericia, og bagefter gik de hen på kirkegården ved Trinitatis Kirke for at se det lille gravsted for varmestuens brugere.

Inden konfirmanderne gik, spurgte en af drengene: "Er du ikke vildt glad, når du går hjem fra arbejde?"

Det er ikke lige det spørgsmål, Merete Ørskov får, når hun holder foredrag om sit arbejde som korshærspræst. Nej, så vil tilhørerne vide, om det ikke er meget hårdt at have hendes job. Men hun svarede konfirmanden:

"Jo, jeg er – men hvorfor tror du, at jeg er glad?"

"Fordi du giver håb!", svarede konfirmanden, som blev mødt med endnu et modspørgsmål:

"Om hvad?"

"Håb om, at det ender godt", lød konfirmandens svar.

Merete Ørskov er ikke kun glad for sit arbejde som præst i Kirkens Korshær i Fredericia. Hun er også taknemlig for, at hun får lov at gøre sit arbejde som præst blandt mennesker med misbrug, psykiske lidelser og ensomhed. Ofte mennesker med mange brudte forhold bag sig og med et udgangspunkt i en hård barndom i en belastet familie. Eller som hun selv formulerer det: "Guds værdifulde skabninger, nøjagtigt som enhver anden, men de har haft meget mere modgang, end flertallet af danskerne har".

Et helvede efter døden?

Merete Ørskov havde ikke været korshærspræst ret længe, da en mand kom hen til hende og spurgte: "Præst, findes

der et helvede efter døden?" Præsten kiggede ham i øjnene og svarede nej, og han var lettet. "Jeg havde været sognepræst i ni år, inden jeg blev korshærspræst. Jeg havde siddet med begravelsessamtaler, hvor jeg altid spørger, om afdøde havde haft forestillinger om et eventuelt liv efter døden, men jeg havde ALDRIG før hørt nogen tænke på helvede. Siden har jeg fået spørgsmålet flere gange. Mennesker, der lever i helvede på jord, er også bange for helvede i døden. Det er bare en kæmpe smerte".

Merete Ørskov er præst som så mange andre præster, men hun møder for det meste sin menighed et helt andet sted, end kollegerne gør. Hun kan lyse velsignelsen på et gadehjørne, og nogen opfatter hende som en omvandrende skriftestol. Menigheden befinder sig i Kirkens Korshærs

Når jeg tror på den kristne Gud, er det, fordi Jesus altid inddrager dem, der er udenfor. Det er dét, der berører mig. Og så fordi han går helt ind i den menneskelige lidelse og hænger på korset og råber: "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?!" For mig er det den vigtigste sætning i kristendommen.

Merete Ørskov

*Merete Ørskov opfattes af nogen som en omvandrende skriftestol,
og hun kan lyse velsignelsen på et gadehjørne.*

Merete Ørskov tænder hver fredag lysene på et lille alter i ét af lokalerne i Kirkens Korshærs varместue, inden hun holder en andagt, hvor deltagerne og præsten bagefter taler om "Dagens ord".

varместue i Danmarksgade i Fredericia eller i Skuret, en kommunal container, der står på en p-plads midt i byen. Hver fredag holder hun en kort andagt ved det lille alter i varместuen, og den sidste søndag i måneden er der gudstjeneste i Trinitatis Kirke, hvor deltagerne godt må have hund med - og sådan set også – lidt diskret - en lommelærke. Gudstjenesten varer ikke længere, end deltagerne kan undvære en smøg. Cirka 45 minutter.

Hun taler og snakker meget med dem, hun møder i miljøet. Faktisk er der meget humor, fis og ballade i hverdagen, men hun yder også sjælesorg og helt almindelig praktisk hjælp. Frem for alt møder hun sin menighed i øjenhøjde. Hvad enten det drejer sig om samtaler i fortrolighed, en

hyggelig snak, eller hun skal hente smøger og vodka til en, der ikke kan komme ud af sin lejlighed.

"Jeg kan vise nærvær, og dybest set er det jo det samme som ligeværd. Jeg er ikke behandler, jeg skal ikke forandre noget. Jeg er ikke i uniform, og jeg har tavshedspligt. Jeg kommer som et menneske. De ved selvfølgelig, at jeg er præst, og jeg er altid velkommen", siger Merete Ørskov, der som korshærspræst hele tiden oplever, at:

"Ligeværdigt nærvær kan noget for mennesker, der er vant til at blive set ned på. Håbet for dem ligger i at føle sig godkendt. At personen med misbrug eller uden hjem ikke behøver at skamme sig over at sidde på bænken".

BLÅ BOG

Korshærspræsten

Merete Ørskov har siden 2016 haft en stilling på halv tid som præst ved Kirkens Korshær i Fredericia.

Korshærens varместue ligger i en tidligere præstebolig i Danmarksgade, over for Trinitatis Kirke.

Korshærspræsten har en ugentlig andagt i varместuen. Den sidste søndag i måneden er der korshærgudstjeneste i Trinitatis Kirke klokken 16. Inden gudstjenesten er der brædspil og hygge. Efter gudstjenesten serveres varm mad i varместuen. Korshærspræsten har bl.a. også månedlig meditation i kirken, sjælesorgssamtaler, skriftemål, hjemmebesøg, ugentligt besøg i Skuret og i misbrugscentrets café. Af og til hjælp til praktiske ting og somme tider en funktion som bisidder.

Merete Ørskov møder sin menighed i øjenhøjde, og øjenkontakten er med hendes ord "sindssygt vigtig" som udtryk for ligeværd.

Hun ligner ikke en præst

Merete Ørskov blev korshærspræst i Fredericia efter ni år som sognepræst i Ringkøbing. Hun blev mødt med en god portion skepsis af menigheden, men den blev hurtig overvundet - til dels takket være den hund, hun engang havde. Den dag hun blev indsat, skulle hun efter gudstjenesten møde folk i varimestuen. Hun valgte at lade tilhørerne stille spørgsmål, i stedet for bare at fortælle om sig selv. Det første spørgsmål lød: "Har du hund?!" Det havde hun rent faktisk haft, og næste spørgsmål var: "Hvad hed den?" Og så gik der ikke lang tid, før der blev spurgt til maden, de skulle spise sammen.

Hver torsdag går Merete Ørskov med en frivillig fra varimestuen hen med kaffe og mad til dem, der er i Skuret.

"Første gang jeg besøgte Skuret, lød det: "Du ligner sgu da ikke en præst". Det havde jeg en kommentar til, og da jeg jævnlige bander, lød det straks: "Øjj, præsten bander!" På et tidspunkt fandt de ud af, at jeg også har været journalist, og så lød det: "Aij, det næste bliver vel, at hun også siger, at hun er politibetjent!", fortæller Merete Ørskov.

Hurtigt var alle fordomme om præsten brudt ned, og korshærspræsten er mere end accepteret. Det er tydeligt at se og mærke så snart, man følger hende rundt i varimestuen.

Fadervor for en døende hund

De, der befinder sig på kanten af samfundet, henviser gerne til korshærspræsten, og de ved, at de altid kan ringe til hende. Som nu den dag, der havde været ballade i Skuret. En hundeejer var dybt ulykkelig, fordi vedkommendes hund lå for døden. Personen havde drukket tæt og smadret møbler, og én af de andre, der bruger skuret, ringede til korshærspræsten. Hun kunne straks mærke, da hun kom, at stemningen var højspændt.

"Jeg satte mig ned og bad hundeejeren om at fortælle om gode oplevelser med hunden. Vi holdt i hånd, og jeg spurgte, om vi skulle synge. Vedkommende sagde ja og begyndte at synge Elvis med en helt fantastisk stemme. Jeg spurgte, om vi skulle bede Fadervor, og det gjorde vi. Det er en helt almindelig præsteopgave at sidde ved et dødsleje, og for nogle er hunden deres nærmeste. Man kan have haft så smertefuldt et liv, at man har mistet tilliden til mennesker, men hunden kan man heldigvis altid stole på, fortæller Merete Ørskov.

De fleste, hun møder i sin menighed, synes, hun er noget særligt, fordi hun er præst. At hun er mere end andre mennesker. "Det er jeg selvfølgelig ikke. Jeg er ikke en skid mere, men det betyder noget for dem, at jeg er et ordineret menneske - at jeg er præst. For mig er det helt naturligt, at vi er ligeværdige - og i øvrigt - hvis der er nogen, der skal se op til nogen, så er det da mig, der skal se op til dem, for jeg kan overhovedet ikke holde til det liv, de har. Jeg er et skrav i den sammenhæng, men de er stærke, for de lever stadig", siger Merete Ørskov.

"Merete - du har reddet min dag"

Hun oplever gang på gang, at ritualerne er ekstra stærke, når de anvendes uden for de vante rammer. Som den dag, da en person kom til hende ved Skuret og sagde: "Merete, vil du lyse velsignelsen over mig?"

Ja, det ville korshærspræsten gerne, men skulle det være her og nu? JA! Det skulle være NU! Merete og personen trådte til side, og hun lyste velsignelsen. "Tak, Merete. Du har reddet min dag, for nu har jeg fået kræfter til at være der for min mor. Hun har altid været der for mig - også når jeg midt om natten kom hjem til hende helt ude af mig selv på grund af abstinenser. Nu er hun syg og kan ingenting, og det er min tur til at være der for hende".

Personen gik. Endnu engang havde korshærspræsten oplevet, at ritualer virkede stærkt. For som hun siger:

"Velsignelsen er en kærlighedserklæring. Og den er en godkendelse". ■

Forskere er tilknyttet et samarbejdsprojekt mellem læger og præster i Kolding Provsti for at se, hvad et samarbejde mellem de to faggrupper kan betyde for det enkelte menneske. Lægen og præsten er ikke i tvivl: Det skaber håb.

Når lægen og præsten sammen skaber håb

Lægen og præsten havde aldrig troet, at en enkelt workshop ved stiftsdagen i Haderslev skulle føre så meget med sig. Ikke desto mindre kan de i dag – otte år efter workshoppen – konstatere, at dagen er blevet til både en bog, masser af foredrag og ikke mindst et helt banebrydende pilotprojekt i Kolding Provsti, hvor læger og præster samarbejder. Et samarbejde, som reelt handler om håb for den enkelte.

Lone Vesterdal, sognepræst i Bramdrup Sogn, skulle på stiftsdagen i 2015 holde en workshop om sorg, som hun havde skrevet et par bøger om. Hun inviterede sin gode veninde, praktiserende læge Inger Uldall Juhl med. Under forberedelserne og selve workshoppen fik de hver en aha-oplevelse: "Jeg fik en aha-oplevelse ved at være sammen med præster og ansatte i kirken og menighedsråd. Det var så tydeligt for mig, at vi har det samme mål om omsorg for mennesket. Vi har bare forskellige vinkler", siger Inger Uldall Juhl, og Lone Vesterdal siger om sin aha-oplevelse:

"Vi - læger og præster – ser på mennesket med hvert vores perspektiv, men hvis vi snakker sammen og udveksler viden og erfaring, kan vi faktisk gøre mere for det enkelte menneske. I kirken er vi gode til at møde mennesker og genkende eksistentiel og åndelig lidelse, men det har været utrolig brugbart for mig som præst at få mere klinisk viden fra lægen om, hvad man skal være opmærksom på under samtaler med en sørgende. For hvornår tipper sorg til en depression?"

I 2016 og 2017 holdt de et enkelt foredrag om snitfladerne mellem lægens og præstens arbejde. Begge gange forventede de kun ganske få tilhørere, men de tog fejl. Der måtte bæres flere stole ind, og de fik mange opfordringer til at gå videre med deres arbejde. De skrev bogen "Det skrøbelige menneskeliv – perspektiver fra lægen og præsten", og de blev inviteret til endnu flere foredrag. Nu er samarbejdet mellem læger og præster blevet til forskning, lærebogstekster m.m. Det viste sig, at tiden simpelthen var moden til at tale om muligheden for et samarbejde mellem læger og præster.

"Op gennem 1800- og 1900-tallet var der en meget stor begejstring for hele den mekaniske udvikling. Johs V. Jensen skrev sommeren 1900 begejstret hjem fra verdensudstillingen i Paris, at vi ikke behøver at tro på Gud mere, for mennesket er i stand til at konstruere så meget. Her i den postmoderne tid er man blevet opmærksom på, at mennesket også har tanker og behov, som ikke mødes af naturvidenskab", siger Lone Vesterdal, og Inger Uldall Juhl supplerer: "Jeg synes, at der navnlig i de seneste ti år har været en længsel efter noget mere og noget dybere. Efter dét, der ikke kan måles, vejes og tælles".

1 + 1 lig med 3

En dag da hun sad med en patient, der tydeligvis havde eksistentielle problemer, henviste hun patienten til præsten. Efter flere samtaler med præsten forsvandt symptomerne. Med flere henvisninger er der kommet flere lignende eksempler: "En patient, der har talt med både mig og med Lone, har sagt til os, at det var som om, at 1 + 1 gav 3. En ting er at få udredt det fysiske og psykiske hos lægen, men præsten kan sætte det ind i en eksistentiel og trosmæssig sammenhæng. Fundamentet bliver større, og patienten føler sig mere tryk i verden", siger Inger Uldall Juhl.

Ofte oplever hun, at patienter er ramt af skyld og skam i forbindelse med sygdom. "Har jeg fået kræft, fordi jeg er blevet skilt? Eller fordi jeg har været stresset?"

"Vores fineste opgave som præster er at injicere håb ind i mennesket. Ikke nødvendigvis et håb om helbredelse, men et håb om ikke at være forladt".

Lone Vesterdal

Da sognepræst Lone Vesterdal og praktiserende læge Inger Uldall Juhl begyndte at holde foredrag for læger og præster, blev de overraskede over, at det var lægerne, der var mest motiverede, mens præsterne skulle overveje det nærmere. "Jeg tror, præsterne lidt frygter endnu flere arbejdsopgaver. Præster har virkelig meget at se til, men samarbejdet kan blive en styrke for os, fordi vi også kan henvise den anden vej, og vi bliver bedre til vores arbejde", siger Lone Vesterdal. Foto: Thomas Winblad

"Her oplever jeg, at præsterne kan fjerne noget af den skyld og skam og det ansvar, som patienter føler. For som præsten siger: "Det du ikke har magt over, det kan du heller ikke have ansvar eller føle skyld for".

Håb – vores fineste opgave

Den skyld og skam oplever præsten også.

"Jeg tror, at vi suger skyld til os for at finde forklaringer for det uforståelige. Min første mand døde af en hjernetumor, og mit yngste barn spurgte en dag: "Tror du han er død, fordi vi har været uopdragne?" Her kan vi præster holde fast i, at sygdom og elendighed er et vilkår, vi er fælles om", siger Lone Vesterdal og fortsætter:

"Vores fineste opgave som præster er at injicere håb ind i mennesket. Ikke nødvendigvis et håb om helbredelse, men et håb om ikke at være forladt. Vi ved, at mennesker, der får en diagnose eller en sygdom, føler en form for fremmedgørelse. Lige pludselig er man patient. Man kan føle, at ens identitet er truet, og at man bliver reduceret til sin sygdom. Her er det præstens opgave at fastholde, at mennesket har værdi, er elsket og stadig er den, man altid har været. Præsten kan virkelig gøre noget for at reducere fremmedgørelsen, for at vi bedre kan være i vores liv og få vores hverdag til at fungere".

Forskere følger med

Lone Vesterdal og Inger Uldall Juhl har siden stiftsdagen i 2015 fordybet sig i perspektiverne i et samarbejde mellem læger og præster, helt fra antikken til nutiden. De har bl.a. ladet sig inspirere af et forsøg i Skotland, hvor læger henviser til præster, som de i projektet kalder *Listeners* (lyttere). Både præster og læger i Skotland håber, projektet bliver hverdag for begge faggrupper. Lægerne kan bl.a. se, at de sparer tid, fordi de får hjælp til de eksistentielle samtaler. De udskriver færre recepter på beroligende medicin, og relationerne til patienterne bliver bedre.

Et samarbejde etableres imidlertid ikke over en dag. De to faggrupper skal lære noget om hinandens kompetencer. I Kolding Provsti er der nu et projekt, hvor syv læger og seks præster i en baggrundsgruppe taler om, hvordan man kan etablere et samarbejde – til gavn for patienterne. Forskere fra Syddansk Universitet er knyttet til projektet. Lone Vesterdal og Inger Uldall Juhl har skrevet en række artikler om emnet og de har skrevet et kapitel i en ny lærebog på medicinstudiet. Derudover er de blevet gæsteforskere på SDU. "Det er håbet, at projektet bliver bredt ud i hele landet, men det er ikke vores tanke, at samarbejdet nødvendigvis skal etableres på samme måde i Thy som i Kolding. Det kan de to faggrupper lokalt bedst finde ud af selv", siger praktiserende læge Inger Uldall Juhl. ■

En gang om måneden mødes unge mødre med deres børn i Ung Mor Madklub i Johanneshuset i Vejle. Mødrene får sig en snak med andre i samme situation, mens børnene leger. Tilstrømningen er så stor, at en madklub er blevet til to.

Madklub for unge mødre i Ungdomspræsteriet

Sofie med Emil på skødet får sig en snak med Steffanie, der sidder med tre måneder gamle Malte. Foto: Jonas Ahlstrøm

“Mor! Hvornår skal vi ned i kirken igen?”

Jannie og hendes søn, 6-årige Viktor, er knap kommet hjem, før han stiller spørgsmålet. Han spørger hver gang, de har været i Ung Mor Madklub, og hver gang må Jannie fortælle ham, at der går en måned, inden de igen skal møde de andre unge mødre og deres børn. “Der er somme tider nogle, der spørger mig, om vi går meget i kirke, for Viktor taler så meget om kirken”, smiler Jannie.

Nu foregår madklubben for de unge mødre og deres børn ikke i kirken, men i Johanneshuset, der ligger ved siden af

Sct. Johannes Kirke i Vejle, men for Viktor er det ét fedt. For ham foregår madklubben “nede i kirken”.

Ungdomspræsteriet, der er et initiativ i Vejle Provsti, står bag madklubben, og tilstrømningen er med årene blevet så stor, at der nu er to Ung Mor Madklubber. Værterne er ungdomspræst Anders Michael Grønfelt og kirke- og kulturmedarbejder Marianne Thorsen. De er begge ansat i Ungdomspræsteriet, der har flere aktiviteter for de unge. Madklubben er én af dem. Ung Mor Madklubben er et tilbud til unge mødre – både enlige og mødre med mand eller kæreste. Den åbner klokken 16, og mødrene snakker, og børnene leger, in-

Børnene leger sammen. Flere af dem er kommet i madklubben i flere år. Somme tider er der aktiviteter som ansigtsmaling eller sommerfest med hoppeborg. En gang blev mødre og børn kørt i bus til et sommerhus, hvor fællesspisningen fandt sted.

Foto: Jonas Ahlstrøm

den Anders Michael og Marianne stiller den mad frem, som de har forberedt.

”I madklubben kan de unge mødre møde andre, som er i samme båd. De kan snakke om deres børn og om, hvad de har gang i. De kan snakke med hinanden og med os, Marianne og jeg. De kan tale om job og uddannelse, og de kan inspirere hinanden. Deres situation er måske stagneret lidt efter, at de har fået barn. De er måske søgt væk fra en uddannelse, men måske kan de finde en vej tilbage ved at inspirere hinanden. Der er rigtig meget sparring og spejling i de her madklubber”, siger ungdomspræsten Anders Michael, og kirke- og kulturmedarbejder Marianne fortsætter: ”De unge mødre ser frem til at komme i madklubben, hvor de kan føle, at de er en del af et fællesskab, og at de hører til. På en måde kan de her finde et anker. Når deres børn begynder i institution eller skole, kan det godt føle, at det er lidt svært at få et socialt liv. Nogle siger selv, at det kan være lidt svært at blive en del af en forældregruppe”.

Jeg kommer HVER gang

Flere af mødrene har hørt om madklubben via veninder eller bekendte. Som nu Sofie. Hun gik på VUC, var 21 år og havde en søn på to år. Hun hørte i klassen om madklubben, og hun er kommet i klubben, lige siden hun deltog første gang. I dag er hun 29 år.

Ungdomspræsteriet

...er et initiativ i Vejle Provsti for unge mellem 15 og 35 år. Det blev etableret i 2017. Anders Michael Grønfelt er ansat som ungdomspræst, og Marianne Thorsen er kirke- og kulturmedarbejder.

Visionen for Ungdomspræsteriet lyder:

”Vi ønsker at lytte til de unge og udvikle rammer for identitetsdannelse, engagement og fællesskab, der er baseret på åbne, kristne værdier”.

Ud over de to madklubber for unge mødre, står Ungdomspræsteriet også for Den Lave Højskole, Unge Spiser Sammen Vejle (to gange om året) og sorggrupper, samtaler, natkirke og særgudstjenester.

”Jeg kommer HVER gang. Der har kun været en enkelt gang, da jeg desværre ikke kunne komme, fordi min farfar fyldte 90 år. Børnene hygger sig helt vildt, og vi har nogle gode snakke med hinanden og med Anders Michael og Marianne. De er bare gode at snakke med. De er altid rare og åbne, og man kan sige, hvad man har lyst til. Også hvis noget er træls, eller som nu i dag, hvor de bliver glade på mine vegne, fordi jeg kan fortælle, at jeg skal ud at rejse for første gang i 11 år. Vi skal til Tyrkiet på søndag – mig, min kammerat, og mine to drenge, Mads på ti år og Emil på to år”.

Flere og flere med

Antallet af mødre, der kommer i madklubben, er gennem årene steget, og i dag er der to klubber med i alt ca. 25 unge mødre. Nogle kommer med via deres netværk. Nogle har set madklubbens opslag. Endelig er der nogle, der har hørt om madklubben via kommunens sundhedsplejersker.

Og hvad er det så lige kirken kan som arrangør af en madklub for unge mødre?

Shila er kommet i madklubben, siden datteren Lara var et halvt år. Nu er Lara syv år. "Her er et godt fællesskab. Vi kan snakke om alt mellem himmel og jord. Man kan være sig selv, og man behøver ikke at pakke noget ind". Foto: Jonas Ahlstrøm

"Kirken kan vise, at vi også vil dem. Jeg har af en ung mor fået spørgsmålet: "Kan jeg få mit barn døbt, når jeg er alenemor?" Hun havde en eller anden forestilling om, at man skulle være en kernefamilie for at få barnet døbt. Men kirken er jo et værdibåret fællesskab, og det vil de unge mødre kunne mærke i mange af de sparringsnakke og nærværende samtaler, vi har med dem", fortæller Anders Michael og fortsætter: "Vi markerer også alle årstiderne og højtiderne i madklubben. Vi fejrer jul og fastelavn. Vi markerer allehelgen/halloween med udklædning og pyntning af lokalet, hvor vi kan tale om det at miste. Måske én af dem har mistet en bedsteforælder".

Ingen fordomme

Lotte var 16 år, da hun fik Konrad. Nu er han seks år. Lotte og Konrad er kommet i madklubben, siden han var spæd. "Jeg er alene med min søn, og jeg har ikke noget stort netværk. Det var som om, mit netværk blev lidt mindre, da jeg fik barn", fortæller Lotte, der er sygemeldt. "Jeg har en 10. klasses eksamen, og den der del af voksenlivet med uddannelse og job, kom jeg ikke rigtigt i gang med, men jeg har masser af livserfaring", siger Lotte med et glimt i øjet.

Ungdomspræst Anders Michael oplever ikke, at mødre møder ham med skepsis, fordi han er præst, eller fordi kirken er vært. "Jeg har mest lyst til at sige, at fordommenes tid i forhold til kirken er forbi. Nogle af mødre kommer her

lige fra babysalmesang. Det er mest blandt de voksne aktører, vi mærker et forbehold. De, der kommer her, har ingen fordomme", siger Anders Michael.

Han har døbt flere af mødrenes børn. "Anders Michael døbte Ella, da hun var to måneder. Vi bor i Hover Sogn, men Anders Michael kom og døbte Ella ved en dåbsgudstjeneste. Det var rigtig godt at få sit barn døbt af en præst, man har en relation til", siger 27-årige Julie, som fik Ella i marts i år.

Hun begyndte allerede i madklubben, før hun fødte Ella, inviteret af sin søster.

"Det er bare så hyggeligt at komme her, og det er rart at møde ligestillede. Vi snakker og får lækker mad, og børnene leger. Det er megadejligt".

Snakken går rundt om spisebordet. De krydrede kødruller, den græske salat og kartoffelbådene går som varmt brød, om end børnene har mere travlt med at komme videre med legen. Da der er ved at være opbrud, har Marianne og Anders Michael pakket madresterne sammen i små poser, som mødre kan tage med hjem. Som ungdomspræsten siger med et stort smil:

"Her er ingen madspild". ■

Ungdomspræsteriet i Vejle Provsti har stor succes med højskoleaftener for unge mellem 15 og 35 år. Målet med Den Lave Højskole er at højne trivselen blandt unge og samtidig gøre de unge nysgerrige og klogere på verden.

Højt til loftet i Den Lave Højskole

Ved mødet om kunstig intelligens var der godt 40 deltagere. Der kommer mellem 25 og 150 deltagere i alderen 15 og 35 år til Den Lave Højskoles arrangementer. Lidt afhængigt af emne og foredragsholder. Foto: Anna Holgersen

Vi starter med at svæve. Alle står op, klar til at synge. Kandelabrene er tændt, og sanger med meget mere Methe Danefeldt fra "Bare Syng" sidder ved klaveret på scenen. Hun dirigerer fællessangen med sin flotte stemme og venstre hånd, mens hun tackler tangenterne med højre hånd. Først "Hvor du sætter din fod" af Sigurd Barrett for derefter at slutte af med det helt enkelte vers "Svæver", skrevet af Methe selv. Scenen er sat til endnu en aften i Den Lave Højskole. Unge i

alderen 15 til 35 år fra Vejle Kommune og hele Trekantområdet kan møde op i den store sal i Vejles gamle forsamlingshus Bygningen. I løbet af de næste tre timer synger de et par fællessange, lytter til et foredrag, spiser et lækkert vegansk måltid mad, for derefter at deltage i forskellige workshops eller samtalsalonen med aftenens foredragsholder. Aftenen rundes af med på-gensyn-kage.

I aften handler det om kunstig intelligens. De fremmødtes reaktion svinger mellem aha-oplevelser og fascination til bekymring, for hvad skal det her ende med. Journalist Frederik Kulager, som mange kender fra hans artikler og podcasts på Zetland om internetkultur, tager os med på en tour de force i emnet. Fra dengang en knivskarp og rig kvinde i England i 1800-tallet skrev den første algoritme på baggrund af de nye væves hulkort, til Geoffrey Hinton, der efter mange års forsøg på at få hjerne og computer til at smelte sammen, endelig sammen med sine elever fik et gennembrud i 2012. Han solgte sin opfindelse til Google og blev dermed én af fadderne til AI – Artificial Intelligence, som har fået et stort gennembrud med chatbotten ChatGPT. Frederik Kulager er ikke bange for at sige:

”Jeg mener, det er en af de største arbejdsrevolutioner nogensinde. Men... æhhhh – jeg kan også blive fyret på grund af den i morgen”.

Hvad skal jeg tro på?

Han betegner sig selv som håbløs optimist, men han er også fuldt ud opmærksom på, at kunstig intelligens kan bruges til at manipulere og svindle med. Den kan nedbryde demokratiet, og borgerne kan komme så meget i tvivl om fakta, at de tænker: ”Hvad skal jeg tro på?”

”Vores demokrati er jo afhængigt af, at vi tror på hinanden”, siger Frederik Kulager. Der bliver lyttet intenst. Både de tre elever, der kommer fra erhvervsskolen, akademikerne, der er

Ungdomspræst Anders Michael taler med foredragsholderen, journalist Frederik Kulager, i samtalecaféen, og spørgelysten blandt tilhørerne var stor. Foto: Anette Jorsal

færdige med universitetet, gymnasieeleverne og dem, der bare søger fællesskabet og måske har lidt svært ved at komme ud i større forsamlinger.

Og så er der læreren fra handelsgymnasiet. Han havde ved et tilfælde læst om foredraget, da han skulle købe billetter til noget andet på Billetto. Han bruger kunstig intelligens i sin undervisning for at få andre vinkler på sin undervisning. Han er meget optaget af foredraget, for han ser som Frederik Kulager de mange muligheder, men er også meget opmærksom på, at eleverne skal guides, så de ikke tager hovedet under armen og vælger ChatGPT som den nemme løsning.

For at højne trivlsen

Den Lave Højskole havde sin debut i februar 2019. Ungdomspræsteriet ville sammen med Værket, Vejles ungdomshus, og biblioteket i Vejle udvikle et mødested for unge, som også kunne friste de unge mænd. Ungdomspræsteriet havde i flere år haft succes med at samle unge mødre med deres børn i Ung Mor Madklub, men hvordan skulle man trække unge mænd ind i et socialt fællesskab? Alle vidste, at det er svært at samle mænd til et socialt arrangement.

Løsningen blev Den Lave Højskole, hvor spændende foredrag skulle være døråbneren for de unge mænd. Første foredragsholder var Anders Lund Madsen, og han kunne åbne dørene. Der kom mange, både kvinder og mænd. Siden har kendte og semi-kendte holdt foredrag: Rapperen Fætter Anders, tv-vært m.m. Thomas Skov, kokken Umut Sakrya, twerkqueen Louise Kjølsten, tv-vært Clement Kjersgaard o.m.a. Næste gang kommer standup-komiker og tryllekunstner Rune Klan.

”Allerede den første aften kom håndværkere i arbejdstøj lige fra arbejde, folk kom i kørestol eller lige fra gymnasiet. Vi er ret glade for den blanding af deltagere, der kommer, og at der er plads til alle”, siger ungdomspræst Anders Michael Grønfelt og fortsætter: ”Målet med Den Lave Højskole er

Den Lave Højskole

Første arrangement februar 2019. Arrangement hver måned på nær juli, august og december. Udviklet af Ungdomspræsteriet sammen med ungdomshuset Værket i Vejle og Vejle Bibliotekerne. I dag drevet af Ungdomspræsteriet sammen med en række frivillige. Liv & Vækst-pulje i Vejle Provsti gav økonomisk starthjælp til højskolen. I dag giver provstiet et årligt tilskud. Derudover giver Vejle Kommune støtte, og skiftende fonde har støttet projektet som f.eks. Soroptimisterne, Y's Men Club. I øjeblikket bliver højskolen støttet af Ole Kirk's Fond. Det er gratis at deltage for alle i alderen 15-35 år, men man booker en billet via Billetto.dk.

Ud over foredrag og spisning er der forskellige workshops som brætspil, kreativt værksted og NADA-café (øreakupunktur til afslapning). Dertil kommer popup-workshops, som f.eks. fællessang, yoga, teatersport og poesiværksted.

at højne trivslen blandt unge ved at pege hen mod fællesskaber, hvor de kan blive en del af et socialt samvær. Jeg har som ungdomspræst mange samtaler med unge, og ensomhed er et af de store temaer. Ensomheden kan jeg ikke snakke væk, men jeg kan pege på et fællesskab, hvor de kan føle sig trygge, fordi de kender os fra Ungdomspræsteriet og de frivillige. Samtidig kan de udfordre sig selv lidt i forhold til det sociale. Og i bedste højskoleånd kan de gennem de forskellige foredrag få åbnet verden og få en viden, som de også kan bruge fagligt”.

For Ungdomspræsteriet er der en god synergi i de forskellige aktiviteter, for de unge, der kommer i f.eks. Den Lave Højskole får måske øje på, at der i samme regi er sorggrupper. ”Det er også kirkens opgave at gøre de unge nysgerrige på livet. Samtidig er Den Lave Højskole en dannelsesrejse, og på den måde står vi på to af de ben, som kirken hviler på – det diakonale og dannelses”, siger Anders Michael.

Det skal nok gå

Fadene med lækker vegansk mad (der er sommetider også kød på bordet) er ved at være tømte. Tallerkner bliver samlet på rullebord. Maden er gratis lige som den kaffe, te og

vand, som deltagerne kan forsyne sig med, inden de går ud til de forskellige workshops. Nogle skal have øreakupunktur for at slappe af, andre skal være kreative, men de fleste, både kvinder og mænd, samles omkring et stuearrangement med par lænestole og sofabord, hvor foredragsholderen og ungdomspræsten tager plads. Nu er det tid til at uddybe og stille spørgsmål, og spørgelysten er stor. For hvem skal tage dialogen om brugen og grænser for kunstig intelligens? Hvad med vores demokrati? Og vil den ensrette vores kultur?

Frederik Kulager svarer prompte JA!

”Den vil ensrette vores kultur. Den tænker som en 50-årig hvid mand, for det er dem, der har leveret det meste af det materiale, som ChatGPT bruger som data”.

Efter godt en time siger Frederik farvel og på vej ned fra stuearrangementet smider han lige et håb med en hilsende hej-hånd, da han siger: ”Det skal nok gå!” ■

Bedre end at sidde hjemme

Anders Lindhardt Rasmussen, 21 år, læser til ernæringsassistent, Vejle

Jeg kommer for at møde andre mennesker i Vejle. Jeg ken-

der ikke så mange, men her møder jeg en masse folk, og det er godt bare at komme ud at opleve i stedet for at sidde alene derhjemme. Jeg kom første gang for halvandet år siden efter, at jeg havde haft en svær depression. Jeg havde hørt om Den Lave Højskole på jobcentret, og jeg tænkte: ”Nu må jeg gøre noget for mit eget liv”. Siden er jeg kommet hver eneste måned.

Der er mange spændende foredrag. Mattias Kolstrup, der var forsanger i Dúné, var her en gang i foråret, og han var spændende at lytte til. Han kunne finde ud af at stå deroppe på scenen og bare fortælle. Og foredraget i dag var megaspændende.

Jeg bliver lidt klogere hver gang

Irene Porskrog, 30 år, kroniker og førtidspensionist, Vejle

Jeg hørte om det på Facebook og har været med flere gange. Det er et socialt ar-

rangement med et godt fællesskab. Jeg er alene, men her kan jeg møde andre.

Det er spændende med de mange nye emner, og jeg synes, man hver gang bliver lidt klogere. Jeg behøver ikke være enig, men jeg synes, det er spændende at tænke over, hvad man selv mener og blive udfordret på sine holdninger.

Jeg har ikke sat mig meget ind i det med kunstig intelligens, og jeg blev virkelig overrasket over, hvor meget det kan, hvor meget det kan hjælpe, og hvor meget det kan styre.

Der blev taget hundredvis af billeder, inden kunstner Anette Harboe Flensburg satte sig ved staffeli og lærred for at male et portræt af Marianne Christiansen i forbindelse med biskoppens 60-års fødselsdag.

Et portræt bliver til

Alt skal være på plads – både genstridige flipper og det store kåbesmykke, inden kunstneren fotograferer. Anette Harboe Flensburg og Marianne Christiansen har talt sammen i telefon og skrevet sammen, inden de mødtes til en længere fotoseance. Foto: Anette Jorsal

“Sol. Kom nu!”

Fotografen tager ansigtet fra kameraet og sætter en arm utålmodigt i siden, mens biskoppen klukker et lavt “haha”. Marianne Christiansen koncentrerer sig mest om at følge fotografens instrukser og stå, som der bliver anvist. Uden de store bevægelser, for alle flipper og folder skal gerne blive liggende, som de gør efter tilretning.

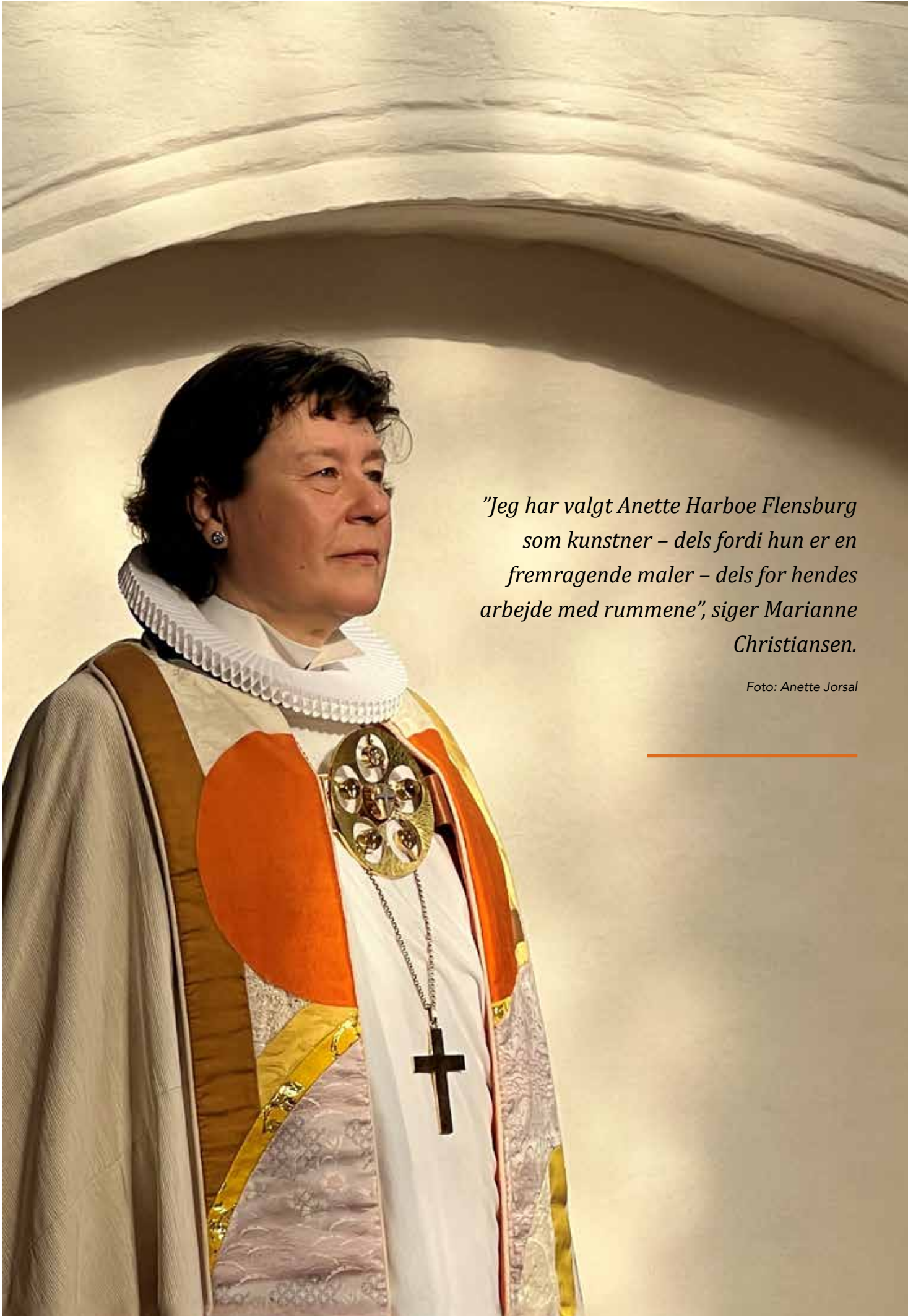
"Jeg tænker et billede af en biskop vel mest er et billede af den sammenhæng, man er biskop i".

Biskop Marianne Christiansen

Fotografen venter og venter, til solen endelig kommer frem og fortryller lyset i domkirken. To par, der er på udflugt for at se Haderslev Domkirke, går i stå i deres selvbestaltede rundvisning og kigger lidt forundrede op i kirkens kor. Hvad har de gang i? Biskop og fotograf? Denne dag i februar 2023. Biskoppen er model, mens Anette Harboe Flensburg fotograferer. Sidstnævnte er kunstmaler og tager i hundredvis af billeder, som hun skal bruge for at kunne male et portræt af biskoppen.

Domsognets menighedsråd har traditionen tro bestilt et portrætmaleri i anledning af biskoppens 60-års fødselsdag. Maleriet skal hænge i domkirken ved siden af de andre seks biskopper, der også blev malet, da de blev 60 år.

Biskop og kunstmaler har skrevet og talt sammen i telefonen om maleri og proces. Kunstmaleren har været på besøg i

*"Jeg har valgt Anette Harboe Flensburg
som kunstner – dels fordi hun er en
fremragende maler – dels for hendes
arbejde med rummene", siger Marianne
Christiansen.*

Foto: Anette Jorsal

Når Anette Harbo Flensburg har taget en masse billeder af biskoppen, arbejder hun videre i sit atelier, hvor hun er alene. "Mange kolleger har assistenter, men når jeg arbejder, så arbejder jeg HELT alene. Fuldstændig som en forfatter. Der er meget tænkearbejde, og det er sådan jeg bedst kan koncentrere mig".

Foto: Anette Jorsal

domkirken for at se rummets mulighed for at se, hvordan det kunne være en del af portrættet.

Anette Harboe Flensburg flytter med biskop og kamera for at finde det bedste rum, for hvilken bue skal med på maleriet. Den høje eller den lave? Skal det være med skygger eller uden?

"Det er helt fantastisk, hvordan rummet forandrer sig lige pludselig med solens lysindfald", siger kunstmaleren og vælger at arbejde med det lys og de skygger, som solen kaster.

Et maleri i Balle inspirerede

Anette Harboe Flensburg, er en anerkendt kunstner og mest kendt for sine malerier af rum med forskellige vinkler og farver. Tilbage i 2020 præsenterede Trapholt Kunstmuseum en stor udstilling, som fik mange anmelderroser og gæster. Til-

Marianne Christiansen

60 år, siden 2013 biskop i ti år i Haderslev Stift. Først uddannet i musikvidenskab (cand.phil.), senere cand.theol. fra Aarhus Universitet. Senest master i konfliktmægling (Københavns Universitet). Formand for Selskabet af Kirkelig Kunst, medlem af Folkekirkens Mellemkirkelige Råd og Danske Sømands- og Udlandskirkers bestyrelse.

Anette Harboe Flensburg

62 år, bor i Humlebæk. Uddannet fra Kunsthåndværkerskolen (nu Designskolen) i Kolding. Har senere læst filosofi på Københavns Universitet. Har udstillet i ind- og udland. En del danske museer har eksemplarer af hendes værker i deres samling. Har malet alterbilledet i Balle Valgmenighed ved Bredballe, udstillede i 2020 på Trapholt Museum.

bage i 2015/16 malede hun et nyt alterbillede til altertavlen i Balle Valgmenighed. Anette Harboe Flensburg kalder selv billedet for et opstandelsesbillede, men med mulighed for fri fortolkning.

Billedet er faktisk årsagen til, at biskop Marianne Christiansen ønskede, at Anette Harboe Flensburg skulle male bispeportrættet. "Jeg synes, det alterbillede er så fint. Det har virkelig åbnet rummet".

Marianne Christiansen er faldet for den måde, kunstneren arbejder med rummene. "Hendes billeder har at gøre med rum, der åbner sig, rum med flader og åbninger, og det synes jeg er interessant, for jeg tænker, at et billede af en biskop vel mest er et billede af den sammenhæng, man er biskop i. Den eneste grund til, at jeg skal males er, at jeg som biskop står i relation til andre, og det er det her rum udtryk for".

Derfor har hun valgt at blive malet i domkirken, men derudover har hun overladt hele processen til kunstmaleren, for som hun siger: "Det er kunstneren, der ved, hvor billedet er". Biskoppen har ikke overvejet, om hun skulle stå med noget i hænderne eller have symboler med i omgivelserne på portrættet. "Det er også et spørgsmål om, hvad formålet med billedet er. Om jeg skal udtrykke mig selv. Det har jeg jo rig mulighed til på anden måde. Det vigtige i portrættet er, at det dels har en kunstnerisk kvalitet – dels at det er et tidsbillede", siger Marianne Christiansen.

Maleriet af Marianne Christiansen hænger i dag i stiftsadministrationen.

Den maleriske bispekåbe

Hun og kunstneren har valgt, at biskoppen skal have den lyse bispekåbe på. "Den er i sig selv malerisk og har netop den abstrakte figur, som jeg kan lide at male. Jeg er også vild med stoffet og dets foldninger. Jeg kan godt lide at arbejde med de der lavmælte, visuelle fænomener, der opstår. Det skal ikke blive for symbolsk, og det skal ikke handle om noget. Det handler mere om større generelle, gennemgående, almenmenneskelige, eksistentielle ting - en væren i verden - som vi alle kender", siger Anette Harboe Flensburg og tilføjer: "Som den gode filosof Hannah Arendt siger: "Man skal passe på med at undervurdere overfladen". Man har en tendens til at ville se, om der er noget dybere og mere ægte inde bagved. Jeg synes, der kan ligge en slags præcision i at være omhyggelig med at kigge på det nærværende, der viser sig lige foran os".

Marianne Christiansen skrev i sin første henvendelse til Anette Harboe Flensburg, at hun godt var klar over, at kunstneren ikke havde malet så mange portrætter, men alligevel

Jeg synes, der kan ligge en slags præcision i at være omhyggelig med at kigge på det nærværende, der viser sig lige foran os.

Kunstner Anette Harboe Flensburg

ville hun høre, om hun havde mod på opgaven. Svaret var et stort ja. "Det er en stor udfordring, men jeg er forholdsvis fortrøstningsfuld, fordi jeg har arbejdet med det her medie i så mange år. Jeg har så meget erfaring, at jeg ved hvad, der fungerer. Og et maleri skal altid være en udfordring. Jeg skal tænke mig godt om, og jeg skal være super opmærksom og skarp for at være sikker på, at jeg er landet det rigtige sted, når jeg maler".

"Jeg ville jo gerne lave et mandshøjt maleri, så vi virkelig får meget med, men det er omstændighederne ikke til, så jeg må gå ned i skala". Biskoppen er denne dag i februar færdig som model, og kunstneren pakker sit fotoudstyr sammen. Biskoppen får ros for at have taget hele fotograferingen meget prof og have fundet sig i at blive dirigeret rundt. Nu skal Anette Harboe Flensburg hjem til Humlebæk og printe "vanvittigt mange billeder ud". I flere uger går hun og kigger på de mange billeder af biskoppen. Ikke for at lære ansigtet udenad, men for at se muligheder, inden hun sætter penslen til lærredet. For som hun siger: "Den første indskydelse kan vise sig at være forkert". Hvertil Marianne Christiansen stille siger: "Det er lige som med en prædiken...". ■

Afsløring

Maleriet blev afsløret af formanden for menighedsrådet i Haderslev Domsogn, Paul Erik Brodersen, den 19. juni, da der var reception på bispegården i anledning af biskop Marianne Christiansens 60-års fødselsdag. Kunstner Anette Harboe Flensburg sagde ved receptionen: "Jeg er optaget af rum, mellemrum og overflader. Det, der viser sig, når man ser grundigt efter. Jeg er selvfølgelig også optaget af det indre, alt det, vi netop ikke kan se. Men som maler, der fortolker og oversætter det sette til maleri, er jeg ikke ekspressiv af temperament, tværtimod overlader jeg meget til publikum og håber, at min mere lavmælte tilgang udgør en slags åben scene for udveksling om det at være menneske i verden".

"Som regel er denne scene, det tomme rum, hovedpersonen i mine malerier. At male et menneske i rummet gør selvfølgelig, at rummet bliver mere kulisse. Til gengæld håber jeg netop, rummet, lyset og den særlige ceremonielle dragt er med til at skabe portrættet. At det ikke kun er selve ansigtet og den eventuelle lighed, der fortæller denne lille flig af historien om Marianne Christiansen".

I løbet af få år er der blevet fyldt godt op i den del af Gram Kirkegård, som kaldes skovkirkegården.

Rift om pladserne i skoven

Et blik ud over Gram Kirkegårds skovbælte giver et klart indtryk af, at der er mange, der har taget imod tilbuddet om at få et gravsted i området. Foto: Jonas Ahlstrøm.

Da denne skribent for fire år siden var på besøg på Gram Kirkegård, var der forholdsvis langt mellem stenene i et nyt område af kirkegården. Kirken havde gjort det muligt at få en gravplads i et lille skovstykke i den vestlige del af kirkegården.

Siden er det gået stærkt. Mange har valgt et urnegravsted i det lille skovbælte, og gravstenene står i dag tæt. Både de mere traditionelle sten, og de natursten, der står længere inde mellem de høje træer, hvor skovbunden er lidt mere skovagtig. "Ja, det er gået stærkt", siger kirkegårdsleder Casper Loch Bjergbæk og fortsætter:

"Ja, det går stærkt, og det er populært."

Casper Loch Bjergbæk

"Nogle vil gerne noget andet, og nu er muligheden der. De vil måske godt bryde med det mere klassiske gravsted og ønsker et mere enkelt gravsted. Det spiller helt sikkert også en rolle, at nogle ikke vil pålægge de pårørende at skulle føle sig forpligtet på et større gravsted. Måske spiller prisen også ind. Det er lidt billigere at have et gravsted her, men de betaler stadig for vedligeholdelse", siger Casper Loch Bjergbæk.

Flere grønne tanker

I Gram gør de sig flere tanker om grønne tiltag på kirkegården, og nogle er sat i værk. Det er f.eks. aftalt med den lokale blomsterhandler, at kirkegårdspersonalet leverer plastbakker fra blomsterdekorationer tilbage til blomsterhandleren, så de kan genbruges.

Friseret skov

Træbæltet bliver kaldt skovkirkegård, men som kirkegårdslederen siger: "Det er jo stadig lidt friseret. Vi klipper græsset ved stenene i den største del af skovkirkegården. Der er lidt mere naturligt og skovbundsagtigt mellem stenene under træerne længere inde i området, hvor græsset kun bliver klippet et par gange om året".

I den del af skovkirkegården, hvor græsset slås jævnlige, kan pårørende sætte blomster i små granitvaser, der er sat i jorden ved hvert gravsted. Det er til gengæld ikke tilladt at grave en blomst eller en busk ned, og der må heller ikke lægges gravpynt eller julepuder. "Det kan somme tider være lidt svært at forklare efterladte, at der ikke må være andet pynt f.eks. kulørte LED-lys, men vi må også tage et hensyn til dem, der har valgt at have et helt enkelt gravsted", siger Casper Loch Bjergbæk.

Personliggørelse af afsked

Michael Hviid Jacobsen, sociolog og professor ved Aalborg Universitet, har i mange år forsket i dødkultur, og han giver et bud på udviklingen: "Det er min vurdering, at der er flere grunde til, at vi ser en stigende interesse for alternative begravelsesformer f.eks. skovkirkegårde. Der er et ønske om at personliggøre døden og mindekulturen, hvor man gerne vil skabe sine egne og nye ritualer. For det andet er der et element af bæredygtighed, natur og miljø, som fylder meget i disse år. Mange tænker, at det også gerne må fylde, når de ikke er her mere, og de synes, at skovkirkegårde repræsenterer noget med at vende tilbage til naturen. Endelig gennemgår kirkegårdene en forandring ifm. flere tomme gravsteder, og de begynder at tænke i, hvordan de kan udvikle sig og tilbyde andre gravstedsmuligheder". ■

Længere inde i træbæltet er der mere naturlig skovbund og mere enkelte gravsten. I baggrunden til højre ses én af de to gravhøje, der er på Gram Kirkegård. Foto: Jonas Ahlstrøm

På Gram Kirkegård er der også rift om gravstederne i "haverne". Der er anlagt fire haver, og en femte kommer til i 2024. Haverne er helt enkelte. I midten står et træ. Haven, der er opkaldt efter det centrale træ, er omkranset af bøgehæk, og langs to hækkesider kan man få et gravsted, hvor "stenen" er en lav træstolpe med en navneplade i messing. Foto: Jonas Ahlstrøm

Den grønne udvikling på kirkegården er tænkt i renoveringen af den store mand-skabsbygning på Assistens Kirkegård i Haderslev. Teglsten bliver genbrugt på taget, mens solceller skal nedbringe omkostninger ved opvarmning af kapellet.

Genbrug af teglsten batter i CO2-regnskabet

Monica Kjær Jensen, kirkegårdsassistent, og kirkegårdsleder Daniel Gabrielsen ved de gamle teglsten, inden de igen blev lagt på mandskabsbygningens tag.

Den grønne udvikling på kirkegårdene kan være meget mere end vild-med-vilje-blomsterbede og insekthoteller. Den grønne tankegang kan også regnes ind i renovering af en mandskabsbygning, sådan som det sker i år på Assistens Kirkegård.

Det gamle tag var utæt, og der skulle ske noget. Nu er der lagt nyt undertag på, og de gamle teglsten ligger igen på taget. Håndværkerne tog dem ned og lagde dem fint i stakke for senere at genbruge dem. Og da produktionen af teglsten er én af de store syndere i CO2-regnskabet, er genbrug af teglsten noget, der batter i forhold til at spare på udledning af CO2.

Ikke alle teglsten er genbrugt, for der er også lagt solceller på taget. De resterende teglsten er imidlertid ikke smidt ud. De ligger stadig fint i bunker, så de kan genbruges på én af de andre kirkegårde i Haderslev.

Solcellerne er IKKE lagt oven på tegltaget. De er så at sige lagt ned i taget af æstetiske hensyn, men også for at undgå at regnvand løber bag solcellerne.

Solcellerne kan lave næsten al den strøm, der skal bruges på Assistens Kirkegård. Før energikrisen blev der brugt 35.000 kwh, da kapellet er opvarmet med el. Ved forskellige tiltag blev el-forbruget bragt ned på 25.000 kwh, da

Assistens Kirkegård

Assistens Kirkegård er kirkegård for Haderslev Domsogn.

14 medarbejdere passer ud over Assistens Kirkegård også Damager Kirkegård, Gl. Haderslev Kirkegård og den fredede Klosterkirkegård. Daniel Gabrielsen er kirkegårdsleder.

Da Haderslev Stift fyldte 100 år, blev der plantet en 100-års skov med 100 træer, som er meget forskellige som symbol på kirkens mangfoldighed. Her ses Monica Kjær Jensen ved en rødtjørn.

elpriserne eksploderede sidste år. Det nye solcelleanlæg kan lavere 20-22.000 kwh om året, og dermed næsten dække strømforbruget.

Overskydende elproduktion kan lagres i batterier i mandskabsbygningen. Det er ikke en helt billig løsning, men det forventes, at investeringen over årene kan tjene sig ind, siger kirkegårdsleder Daniel Gabrielsen.

Mandskabsbygningen er også blevet efterisoleret. Der er sat nye døre og vinduer ind med energiglas, og al belysning er skiftet ud med LED-pærer. ■

På Assistens Kirkegård kører Daniel Gabrielsen og de ansatte en række forsøg med vild-med-vilje-blomsterbede. "Vi sår et areal til, og så lader vi det stå i tre år for at se, hvordan det udvikler sig. Mange skynder sig at fræse et vild-med-vilje-bed om, når det ikke er pænt, men man skal lige give det en chance", siger Daniel Gabrielsen. I dette bed er der sået den dyreste blanding: Dansk vildeng med mange hjemmehørende arter. Bedet er tre år gammel, og det første år så det ifølge Daniels Gabrielsen miserabelt ud. Andet år var det virkelig flot med mange margeritter, og tredje år var det helt anderledes, men flot.

Ukrudt koges væk

Strømmen fra solcellerne på mandskabsbygningen bliver også brugt til at varme vand op til kogepunktet i ukrudtsbekæmpelsen. Frem for som hidtil at brænde ukrudt væk mange steder, skal ukrudt nu koges væk. Tanke med 300 liter kogt vand køres rundt på de eldrevne trucks på kirkegården, når ukrudtet skal bekæmpes.

Kirkemusikerfestivalen i Billund Kirke er blevet så populær, at der i år var venteliste. Festivalen giver inspiration og er samtidig et vigtigt mødested for kolleger.

Som en deltager sagde: "Jeg har fundet ud af, at jeg ikke er alene".

En festival for kirkens musik

"Jeg siger dyt".
"Så siger jeg ba – og du siger bu".
"Og jeg siger som en Harley Davidson".

Sådan cirka lød det hviskende og grinende, da en gruppe skulle sige lyde, der passede til deres klap og tramp. Lyde, som de andre grupper skulle gætte. Gruppen deltog i workshoppen om ledelse af børnekor på Kirkemusikerfestival 2023. (Har du gættet, hvad ovenstående lyde skulle være? Rigtigt. Trafik.)

Der blev i det hele taget grinet, klappet og trampet. Der blev vinket og rystet ben. Og der blev leget bjørn gnutter sig op ad et træ. Der blev også lyttet ved den tredje kirkemusikerfestival i Billund Kirke, hvor 80 organister, kirkesangere, korledere og kirke- og kulturmedarbejdere deltog, mens ni stod på venteliste. Kirkemusikerfestivalen varer en hel dag – fra tidlig morgen til afsluttende fællessang med Janne Mark om aftenen.

I løbet af dagen lyttede alle til oplæg og deltog i forskellige workshops, der var ledet af kapaciteter på hvert sit områ-

"Bjørn gnutter sig op ad en træstamme" er en god opvarmingsøvelse for et kor. Den kalder ikke kun på latter, men gavner også fællesskabet. Foto: Anette Jorsal

de. Som for eksempel dirigent af Det Danske Pigekor, Clara Smedegaard, der underviste i ledelse af børnekor, og sangkonsulent ved Den Jyske Sangskole i Herning, Julie Kold Vilstrup, der stod for en workshop i sangundervisning.

Alle var på gulvet, da musiklærer på Brandbjerg Højskole, Kristoffer Fynbo Thorning, gennemgik en lang række øvelser til den gode opvarmning af kor. Øvelser, der ikke kun skal vække krop og stemme, men også skal skabe et trygt læringsrum og et sundt fællesskab, hvor der er plads til at være den, man er.

En ø bliver til et land

Kirkemusikerfestivalen handler også om at møde andre kolleger. Initiativtager til festivalen, Christine Toft Kristensen, blev rigtig glad, da en deltager sagde: "Jeg har fundet ud af, at jeg ikke er alene".

”Ofte går vi rundt og føler, at vi er lidt en ø i det daglige, men den dag føler vi, at vi er et helt land, og jeg synes, det er noget at det bedste ved festivalen”, siger Christine Toft Kristensen, der til daglig er organist i Billund Kirke, og som selv stod for en workshop om babysalmesang.

Hun tog i sin tid initiativ til kirkemusikerfestivalen, fordi hun blev inspireret af præsternes prædikenfestival. ”Jeg tænkte: So ein Ding müssen wir auch haben! En hel dag med alle mulige, forskellige bidragsydere, hvor vi samlet kunne få præsenteret oplæg og inspiration”, fortæller festivallederen. Hun kontaktede Ribe og Haderslev Stifter, som sagde ja til at bakke op økonomisk. 60 deltagere meldte sig til den første festival, og til næste festival blev der åbnet op for deltagere fra andre stifter. Deltagerantallet er stigende, og de kommer fra stifterne i Jylland og på Fyn. Hun er alene om at sætte

programmet sammen og har en fest med at finde folk, der vil undervise og inspirere.

Også festival i 2024

Efter endnu en festival er Christine Toft Kristensen glad: ”Jeg har indtrykket af, at det er en god dag for deltagerne, og at de gerne vil investere tiden i festivalen. Jeg tror mange tager hjem med inspiration og materiale til glæde for kor og deltagere i gudstjenester og kirkens andre aktiviteter. Deltagerne blev i år bl.a. præsenteret for nye salmer af to salmedigtere, Janne Mark og Povl Christian Balslev. Nu er det ikke bare noder og tekst i en bog. Nu blev salmerne faktisk spillet, sunget og åbnet op”.

Og ja, der kommer også en Kirkemusikerfestival 2024 – formentlig en gang i september næste år. ■

Sofie Kirk Østergaard, kirkesanger og administrativ medarbejder ved Vonsild Kirke:

Jeg synger ikke selv i kor i øjeblikket, men der var gode redskaber at hente i oplægget om icebreakers og opvarmning. Der blev arbejdet med det sociale og fællesskabet, som er det bedste grundlag at arbejde ud fra i en læringsituation. Jeg synes programmet for festivalen så rigtigt spændende ud, og så er jeg her også for at møde andre, som arbejder med noget af det, som jeg selv arbejder med.

Hvilken salme forbinder du med håb?

Jeg synes jo generelt, min rolle som kirkesanger er forbundet med håb. Det giver mening for mig, når jeg kan se, at folk bliver rørt og ramt af sangen. Hvis jeg skal nævne en salme med håb, bliver det min yndlingsalme ”Her dufter lysegrønt at græs”. Den er skøn, og der er sådan nogle gode billeder i den.

Judith Kristensen, organist og leder af spire- og børnekor ved Gl. Haderslev Kirke:

For mig er kirkemusikerfestivalen i høj grad en inspirationsdag. Jeg var med sidste år for første gang, og meget af det, jeg fik med mig hjem, har jeg brugt rigtig meget ved korprøverne. Programmet i år er spændende med gode og relevante oplægsholdere. Det er fedt at få inspiration en til en, som jeg kan tage med hjem og afprøve på mit kor. Her bliver vi mindet om noget, som vi måske godt vidste, men som glider lidt ud i hverdagen.

Hvilken salme for binder du med håb?

”Vær velkommen Herrens år”. Den maler tre enkle nedslag af håb: Julenat - lys i mørke, påskemorgen - liv over død og endelig pinsedag - kraft til skrøbelighed.

Marcus Nygaard Pedersen, organist og korleder ved Broager Kirke:

Jeg har allerede fået værktøjer med hjem til korarbejdet ved de første oplæg, for eksempel vigtigheden at det sociale. Det betyder lige så meget som det musikalske for, at deltagerne i koret har det godt med at komme til kor, og at de kan udvikle sig. Men jeg kommer også for at møde fagfæller. Som organist kan man godt være lidt alene. Selvfølgelig arbejder jeg sammen med andre hjemme i kirken, men de faglige samtaler med fagfæller betyder også meget.

Hvilken salme forbinder du med håb?

Jakob Knudsens ”Tunge mørke natteskyer” og ”Se nu stiger solen”. Egentlig to forskellige salmer, men de hænger sammen. Den første foregår om natten og handler om angst og mørke, hvor ”Se nu stiger solen” dagen efter rummer håbet.

Birgitte Arffmann måtte se mange mænd få de stillinger, som hun også søgte dengang midt i 70'erne. Hun var den fjerde kvindelige præst, der blev ansat i Haderslev Stift og den første, der gik på barselsorlov i stiftet.

Den første præst på barselsorlov

Birgitte Arffmann var ganske ung og helt nyuddannet teolog, da hun begyndte at søge embede som præst. Hun var 26 år og kvinde, og den kombination var i 1975 stadig ret usædvanlig i den danske folkekirke.

Hun søgte flere stillinger og var til samtale, men hver gang kunne hun se, at det var de unge mænd, der fik stillingerne. I nogle tilfælde vidste hun, at hun havde en bedre eksamen end den mand, der fik embedet, og unge Birgitte Arffmann knurrede for sig selv og tænkte: "Det er da virkelig for dårligt".

Hun søgte ufortrødent videre, til hun efter adskillige ansøgninger fik embedet som præst i det store Sct. Nicolai Sogn i Vejle. Hun blev i embedet i godt 37 år, til hun gik på pension som 64-årig for at fordybe sig i Vejles kirkehistorie med henblik på at skrive en bog. I løbet af fem år arbej-

Birgitte Arffmann i sin gamle kirke, Sct. Nicolai Kirke i Vejle. Hun har siddet i den arbejdsgruppe, som har arbejdet med at få ny altertavle i kirken, skabt af kunstneren Anders Kirkegaard.

Foto: Jonas Ahlstrøm

dede hun på det store værk og sad fordybet i arkiver og protokoller for Sct. Nicolai Kirke, og her kunne hun konstatere, hvorfor hun blev ansat. Som hun med en klukkende latter fortæller:

"Grunden til, at jeg fik embedet, var, at udbuddet simpelthen var lille! Der var kun fire ansøgere. To faldt fra, fordi de fik embede andre steder, og så var der mig og en mandlig ansøger, som havde sit væsen lidt imod sig – og så valgte de mig".

Dengang midt i 1970'erne var der mangel på præster og ikke mange ansøgere til præstestillingerne. Det kunne være kvindernes fordel midt i en tid, hvor der til tider rasede heftig debat for og imod kvinder som præster. Men det var også kirkernes fordel, for som biskop Olav Lindegaard i Haderslev Stift sagde, så var det godt – uanset hvad man mente om den sag – at kvinderne tog fat på præstearbejdet, for ellers havde der i alvorlig grad manglet præster i Danmark. "Han sagde det med i et glimt i øjet, og hans pragmatiske bemærkning var velgørende. Hvad skulle folkekirken have gjort uden de kvindelige præster", tilføjer Birgitte Arffmann.

Med i oprøret

Birgitte Arffmann var nybagt student, da hun valgte at læse teologi. Som gammelsproglig student var hun blevet meget glad for fagene latin og græsk. Hun havde på daværende tidspunkt ingen anelse om, hvad hun skulle med studiet, men langsomt blev interessen for præstegeringen modnet.

Hun begyndte at læse i 1968, året for ungdomsoprøret. Hun var med til demonstrationer og til at hænge plakater op, og hun sad i Teolrådet for de studerende. "Vi teologer var også involveret i ungdomsoprøret, og vi diskuterede ALT. Vi var godt klar over, at kirken også skulle markere sig og følge med tiden, og jeg syntes bare, at det var spændende", siger Birgitte Arffmann.

Med ungdomsoprøret og den stigende velstand i 1960'erne skete, der også meget på studierne og arbejdsmarkedet. Flere og flere kvinder kom ind på studierne og ind i mandefag. Der var allerede mange kvinder på teologistudiet dengang.

Første præst på barsel

Efter at hun i 1975 fik embedet ved Sct. Nicolai Sogn i Vejle, mødte hun kun venlighed. Allerede under samtalen med menighedsrådet var der en meget venlig stemning, og hun mindes ingen kønsdiskriminerende spørgsmål. Da hun begyndte i sit embede, mødte hun igen kun venlighed og stor hjælpsomhed hos præstekollegerne, medarbejdere og menighedsråd.

"Dengang var det sådan, at der var en grundtvigiansk gruppe og en indremissionsk gruppe i menighedsrådet, og grundtvigianerne havde flertal og formandspost. Det var deres tur til at vælge præst, for de to grupper skiftedes til at vælge præst, men også hos Indre Mission mødte jeg megen venlighed. Min første præstekollega var umådelig hjælpsom, og vi blev meget gode venner, til trods for, at vi teologisk var meget langt fra hinanden", fortæller Birgitte Arffmann.

Fem år efter at hun fik embedet i Vejle, ventede hun barn og søgte derfor om barselsorlov, og det var første gang, at

75-året for kvindelige præster

I år er det 75 år siden, at de tre første kvindelige præster blev ordineret. Det var muligt efter, at loven blev ændret, så der ikke længere stod, at det var mænd, der kunne blive præster, men "personer".

Birgitte Arffmann

Sognepræst i Sct. Nicolai Sogn, Vejle, 1975 til 2013, 74 år, gift med fhv. provst og sognepræst Leif Arffmann, der lige som sin hustru er frivillig i Sct. Nicolai Kirke.

Har siddet i en arbejdsgruppe, der i forbindelse med en omfattende restaurering af Sct. Nicolai Kirke, har arbejdet med at få en ny altertavle skabt af kunstneren Anders Kirkegaard.

en præst i Haderslev Stift gjorde det. "Det havde de aldrig prøvet før, og de stod på hovedet i alle mulige paragraffer for at finde ud af, hvordan det skulle arrangeres, men der var ingen sure miner. Jeg fik da også en buket fra biskoppen selv – lige som jeg gjorde det fire år senere, da det næste barn blev født", fortæller Birgitte Arffmann.

Valgt til og fra

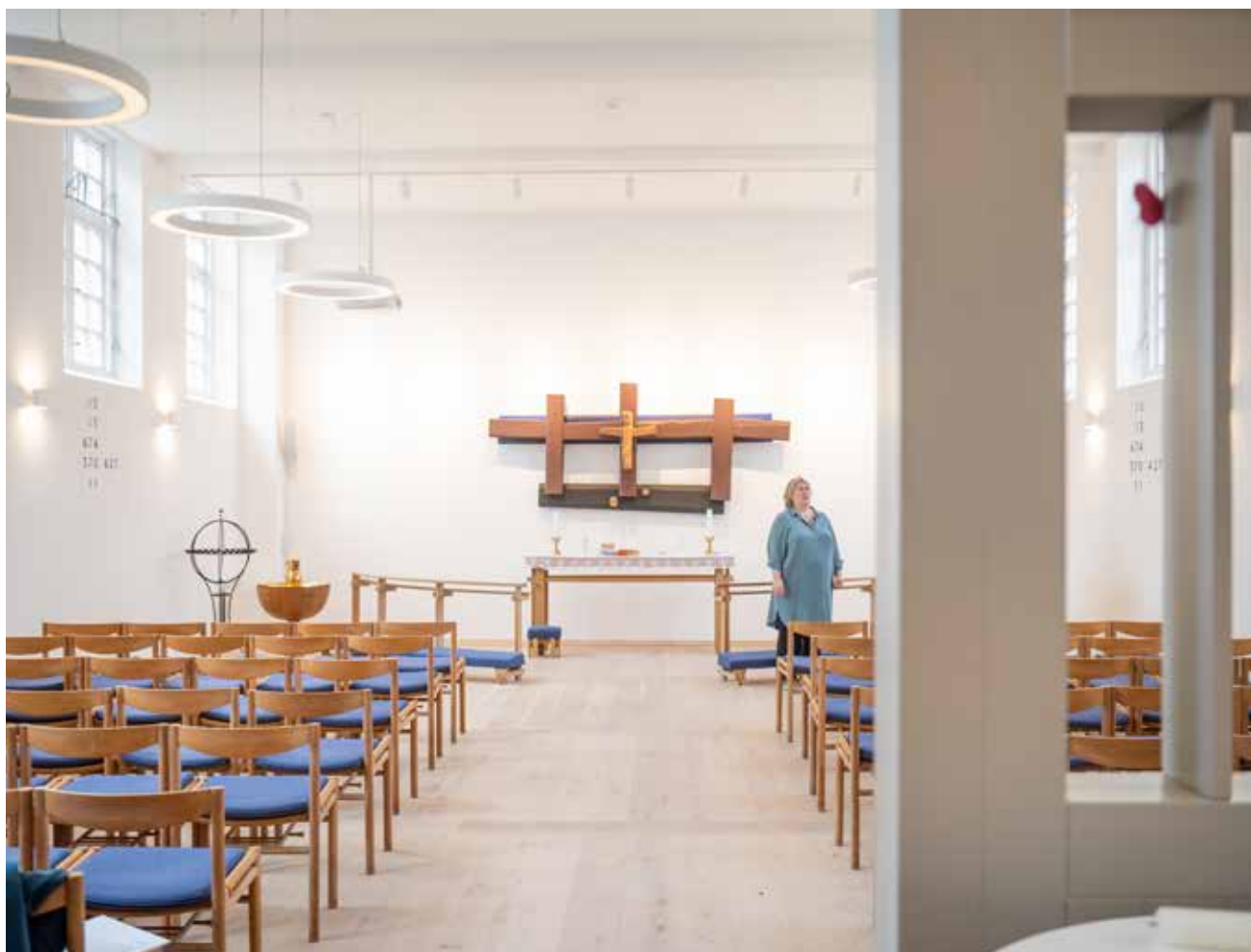
Det skete de første år, at der var nogle, der valgte hende fra til kirkelige handlinger, fordi hun var kvinde. Det kunne kordegnen fortælle. Omvendt var der så også nogle, der valgte hende til, fordi de syntes, det var spændende med en kvindelig præst.

I den offentlige debat var der somme tider drøje hug til de kvindelige præster. For eksempel at kvindelige præster gik for meget op i omsorg. "Omsorgsteologi var et meget nedladende begreb, og jeg syntes, at det var en underlig kritik, især når man tager Jesu forkyndelse i betragtning". Hun er også gennem årene blevet spurgt, om kvindelige præster bruger mere tid på sjælesorg end mandlige præster.

"Jeg er altid blevet i tvivl, når jeg har fået det spørgsmål, og den tvivl er nok et udtryk for, at det med sjælesorg er mere afhængig af personen end af kønnet. Nogle kvinder er gode til at lytte, men det er der så sandelig også mænd, der er". ■

Ansgar Kirke i Slesvig har været gennem en omfattende renovering, og menigheden glæder sig nu over et smukt og fleksibelt rum.

Det tog lang tid, men så blev det også godt

Det var slet ikke meningen, at det skulle tage ret lang tid at renovere Ansgar Kirke, som Slesvig og Omegns Danske Menighed benytter. Man begyndte på arbejdet i 2018 og forventede at være færdig med arbejdet samme år. Men – da først man kom ned under gulvet, viste opgaven sig at blive en noget mere omfattende opgave.

Allerede i 2014 begyndte man at tale om en renovering. Fonde blev søgt, og en stor donation fra A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, gjorde renoveringen mulig.

Engang lugtede der af sved, og børn klatrede i ribberne i dette rum, som var gymnastiksal. I dag bliver rummet anvendt som kirkesal, og 2. oktober 2022 blev kirkesalen genindviet efter omfattende renovering. Alterbilledet er skabt af kunstneren Erik Heide, og det hang også i salen før renoveringen.

Da arbejdet var afsluttet i 2020, og den smukke kirkesal skulle indvies, meldte corona-epidemien sin ankomst. Først 2. oktober 2022 kunne den nyrenoverede udgave af kirken officielt indvies. ■

Tidligere hang de fire glasmosaikker, skabt af kunstneren Nis Schmidt, i den danske kirke syd for Slien, men da de to danske menigheder i Slesvig blev lagt sammen, kom glasmosaikkerne med til Ansgar Kirke, hvor de hænger ved indgangen til kirken.

Margrethe Münster Berg ved den gamle døbefont, som man ikke har ønsket at kassere. Bag tremmerne står et nyt elorgel, som kirkens nye organist, der også er jazzmusiker, spiller på.

En af de største

Slesvig og Omegns Dansk Menighed tæller ca. 400 medlemmer og er dermed én af de største i Dansk Kirke i Sydslesvig. Den dækker et stort geografisk område langt ud over Slesvig by. I løbet af året er der også enkelte gudstjenester i kapellet på Gottorp Slot samt i Dansk Forsamlingshus i Nybjerg og i Hærvejshuset i Skovby. To præster er tilknyttet kirken. Margrethe Münster Berg har været præst i Slesvig siden februar 2022.

Arkitekterne Jørgen Toft Jessen, Mikkel Martinusen og Klaus Heinrich har stået for tegningerne til renoveringen.

Ansgarkomplekset ligger i Bismarckstrasse, og var tidligere en skole. Kirken ligger i den fløj, som tidligere lagde gulv til gymnastik, og der er bygget en ny tårnagtig indgang til kirkesalen. Bag de to luger er der en kirkeklokke. Ud over kirke er der i Ansgarkomplekset også mødesal, bibliotek, lokaler til ungdomsarbejde. Præsten har en lejlighed på 2. og 3. sal.

Foto: Lene Esthava

Skelsættende møde med Kirkens Korshær

Poul Gregers Geil

Født i 1965 i Løsning, hvor hans far var præst. I 1983 blev han student fra Aalborg Katedralskole. Gift med strikdesigner Bente Geil og far til tre voksne børn, Rasmus, Kresten og Asta.

1983

Ansæt på en gård i Norge efter afsluttet studentereksamen

1984-85

Ansæt ved Kirkens Korshær i Aalborg

1986

Murerarbejdsmand i Viborg og socialt arbejde i Amsterdam

1987-95

Stud. theol. i Aarhus

1996-2001

Sognepræst i Sæby

2004

Formand for Kirkens Korshærs Herberg i Aalborg

2001-08

Sognepræst Ranum og Malle Pastorat, Viborg Stift

2008-23

Sognepræst Alderslyst Pastorat, Aarhus Stift

2009

Begynder at ro kajak

2012-23

Formand for skoletjenesten i Silkeborg

2014-23

Praktikpræst for pastoralseminariestuderende

2023

Præst i Gråsten-Adsbøl og provt i Sønderborg

❖ Som at havne i en James Bond-film

Efter gymnasiet arbejdede jeg på en gård i Norge hos den norske præst Karsten Isachsen. En aften fik han besøg af to tidligere konfirmander, der nu arbejdede i Oslo Bymission, der svarer til Kirkens Korshær. Mens jeg lyttede, følte jeg vitterligt, at jeg var havnet midt i en James Bond-film. Dét, de fortalte, var så spændende, vildt og uvirkeligt, og den aften fødtes den tanke, at jeg gerne ville arbejde med socialt arbejde i kirken. Ved et tilfælde kom jeg til Kirkens Korshær i Aalborg, hvor jeg arbejdede et par år, og det var skelsættende for mig. Der åbnede sig for mig en helt ny verden med hjemløse, alkoholikere og narkomaner. Pludselig oplevede jeg selv, at vi alle er skabt i Guds billede, og at alle har en værdi. Jeg havde måske set på dem som stakler, men nu oplevede jeg, at de havde lige så meget at give som andre. Jeg havde nogle fantastiske oplevelser – også vanskelige oplevelser – men det har lige siden været definerende for min tilgang til både teologi og præsteembedet.

❖ Præsten på minilæsser

Da vi kom til Ranum, var der ingen terrasse, og jeg fik god brug af min erfaring som murerarbejdsmand, da jeg anlagde en ny terrasse. Det gav også lidt respekt i den lille by, når jeg kom kørende på minilæsseren i møgbeskidt arbejdstøj.

Sønderborg Provsti

Kirkelig ligning 2022	84.3 mio. kr.
Kirkelig ligning 2023	88.5 mio. kr.
Sogne	26
Pastorater	20
Antal folkekirkemedlemmer	57.080
Kirkeskatteprocent	0,91 %
Kirker i alt	27
Kirker, mere end 100 år gamle	25
Præster	29

❖ Nadver fik særlig betydning

I 1986 var jeg et lille halvt år ansat ved OZ 100, som er et økumenisk, socialt arbejde midt i Red Light District i Amsterdam. En dag bliver én af de frivillige, Juan, bortvist, og vi fik ikke at vide hvorfor. Men ved den ugentlige gudstjeneste dukkede han op, og jeg var spændt på, om han ville få nadveren. Da præsten kom hen til ham, hviskede han lidt med Juan, som derefter fik brød og vin og et kram af præsten. Efter gudstjenesten sagde præsten: "Nu har Juan fået nadveren, og alt er som før". Jeg har altid oplevet nadveren som gudstjenestens højdepunkt, også da jeg var lille, men her oplevede jeg, at nadveren fik en dyb, medmenneskelig betydning. Og her fik jeg tanken, at jeg måske alligevel skulle være præst. Lige siden jeg kunne læse, havde jeg været interesseret i teologi, og jeg har gået mange ture med min far, hvor vi talte om teologi. Min far drømte nok om, at jeg skulle være præst, men han pressede mig ikke, og jeg var længe sikker på, at jeg ikke ville være præst.

(Juan kom senere til Danmark og besøgte Poul Geil, da han læste teologi. Juan stjal Pouls pas og svindlede et større beløb fra ham. Senere viste det sig, at Juan var internationalt eftersøgt under i hvert fald fem forskellige navne – måske også Pouls navn).

❖ At begrave min far

Mit første embede var i Sæby, hvor jeg fik en travl, men god start. Vi var to præster, og vi havde et rigtig godt samarbejde. Vi var teologisk forskellige, men jeg har altid syntes, at det er interessant at arbejde med mennesker, som tænker anderledes end jeg selv. Da jeg i 1996 blev indsat, blev jeg fotograferet sammen med min far, der var biskop i Viborg Stift. Dagen efter døde han helt uventet kun 65 år gammel, og lørdag efter min indsættelse begravde jeg min far fra domkirken i Viborg. Det var selvfølgelig voldsomt, også fordi der var så mange, og fordi det blev dækket af tv, men jeg vidste, at han ville være glad for, at jeg gjorde det, uanset hvordan det gik.

❖ Ivrig kajakroer

Jeg havde i flere år haft lyst til at ro kajak, og da vi kom til Silkeborg i 2008, faldt jeg ved et klassearrangement i snak med et forældrepar, der roede kajak. Jeg meldte mig hurtigt ind i Silkeborg Kajakklub, og jeg blev så begejstret for at ro, at jeg roede både sommer og vinter. Jeg blev efter et år bedt om at være hjælpeinstruktør, og det endte med, at jeg tog hele instruktøruddannelsen. Efter vi er kommet her til Gråsten, er det ikke blevet til så meget endnu, og jeg kommer nok til at ro mere havkajak end turkajak. Kajak er et sted, hvor jeg kan dyrke sporten og intensiteten ved at ro stærkt og træne bølger, men jeg holder også af naturen og det sociale liv.

Foto: Lene Esthava

Indien og Israel gjorde en forskel

Karina Steinecke Dahlmann

Født og opvokset i 1975 i Kirke Værløse, hvor forældrene var ledere af KFUMs soldaterhjem. Mor til tre døtre på 15, 18 og 20 år. Løber og dyrker styrketræning i fritiden, holder af at rejse og læse en god bog.

1989-1992

Først elev på Hellebjerg Idrætsefterskole, dernæst elev på Nr. Nisum Efterskole – og i praktik som præst

1994-96

Volontør på plejehjem i England, pædagogmedhjælper i Farum, på Haslev Udvidede Højskole og lærervikar på Skødstrup Efterskole

1996

Teologi på Aarhus Universitet

1996-2006

Engageret i Gellerup Kirke

1999-2000

Præstemedhjælper ved Den danske kirke i Jerusalem

2003

Studieophold Dr. Martens Institute i Hyderabad i Indien

2004

Teologisk kandidat, herefter pastoralseminariet

2006-2023

Sognepræst i Hannerup Kirke, Fredericia Provsti

2015-2017

Diplomuddannelse i ledelse ved UCL

2017

Migrantpræst i Fredericia Provsti

2023

Provst i Kolding Provsti

Kolding Provsti

Kirkelig ligning 2022	125,4 mio.kr.
Kirkelig ligning 2023	132,0 mio. kr.
Sogne	30
Pastorater	24
Antal folkekirkemedlemmer	72.703
Kirkeskatteprocent	0,92
Kirker i alt	31
Kirker mere end 100 år gamle	27
Præster	36

❖ I erhvervspraktik som præst

Jeg ville gerne være noget med mennesker, men kunne ikke rigtigt se mig selv som lærer, pædagog eller hjemmehjælper. Da jeg gik i 10. klasse på Nr. Nisum Efterskole, tog derfor kontakt til præsten i Lemvig, Leif Nielsen (senere Brændkjærkirken, red.) for at komme i erhvervspraktik hos ham. Han gjorde sådan et godt indtryk af, hvad det ville sige at være præst. Jeg var blandt andet med til en begravelsessamtale og på hjemmebesøg, men han slog virkelig benene væk under mig, da han skulle skrive en prædiken. Vi satte os ned og skulle begge læse teksten, inden vi i en halv time lyttede til musik. Bagefter skulle jeg fortælle, hvad den tekst sagde mig, og det var virkelig en øjenåbner for mig. Aijji - tænk sig at få en tekst og så skulle sige til en præst, hvad den betød for mig. På det tidspunkt vidste jeg, at jeg gerne ville arbejde med mere af den slags. Foto er sammen med venner på efterskolen. Karina ses nederst til venstre.

❖ Ved at blive kvalt i gamle sprog

Jeg har ikke sproglige kompetencer, og de første år af studiet var meget intensive med undervisning i græsk, latin og hebræisk. Til trods for at jeg brugte tre til fire timer hver dag på de gamle sprog, var jeg stadig elendig til det, og jeg tænkte bare: Det er slet ikke mig. Det blev bedre, da jeg fik dogmatik og kirkehistorie, men det var først efter to studieophold i udlandet, jeg følte mig hjemme. Først som volontør i Den danske kirke i Jerusalem og senere et studieophold i Indien gennem Danmission. Begge steder blev der reflekteret meget over, hvad det vil sige at være kirke. Det gjorde man ikke så meget på studiet, som var meget en akademisk disciplin. Men under mine studieophold fik jeg lov at bruge det, jeg læste om i en praktisk kontekst.

❖ Forløb for kristne og muslimer

I ti år var jeg sideløbende med studierne engageret i Gellerup Kirke og fulgte deres eksperimenterende menighedsliv bl.a. med megen inddragelse af lægmænd. Jeg var sammen med præsten Annette Bennedsgaard med til at lave et forløb i mødet med muslimer i området og var ude på skoler og på besøg i moskéen. Det gav mig lyst til at søge en stilling i et område, hvor demografien ikke kun afspejlede, at der boede folk med en dansk baggrund. Og så var jeg så heldig at få et præsteembede i Hannerup Sogn i Fredericia. Mit engagement i det tværreligiøse og økumeniske arbejde har i det hele taget skærpet min lutherske bevished og også styrket min glæde ved netop at høre til i en luthersk tradition.

❖ Kirke, tal og ledelse gik op i en højere enhed

Undervisningen i ledelse gav mig pludselig et sprog for noget, som jeg måske godt vidste og havde lidt på ryggen, for jeg har altid været et organisatorisk menneske og har arbejdet i forskellige lag i FDF og KFUM & KFUK. På uddannelsen fik jeg et nyt sprog for ledelse, og samtidig var det spændende at modtage undervisning sammen med sygeplejersker, lærere og politifolk. Jeg begyndte at kigge på excelark og se på økonomien i folkekirken, og det var rigtig interessant. Dybest set er jeg mere matematiker, end jeg er sproglig, og arbejdet med kirke, tal og ledelse gik pludselig op i en højere enhed.

Foto: Lena Esthava

En bog og en højskole blev et vendepunkt

Ulrik Overgaard

Født i 1974 og opvokset i landsbyen Stubbæk uden for Aabenraa. Student 1993. Gift med sygeplejerske Britt Overgaard, og de har børnene Tobias, Rebekka og Jonathan. Familielivet fylder meget og øvrig fritid bruges bl.a. på restaurering af veteranmotorcykler og historiske rallybiler, og provsten hugger også gerne i sten.

❖ Ramt af en bog

Jeg tog på Samsø Højskole efter studentereksamen og meldte mig til et litteraturfag. Læreren blev ved med at sige: "Du er jo grundtvigianer, Ulrik". Jeg anede ikke, hvad det betød, men hun gav mig Ebbe Reich Kløvedals bog "Frederik" om N.F.S. Grundtvig, og jeg læste den nærmest over en nat. Den ramte mig lige i mellemgulvet, for den gav mig en begrebsramme for det med religion og kristendom, som jeg kunne være i. Vi havde kristendommen i familien, men den havde ikke fået nogen videre praksis i min familie, for mine forældre var en del af studenteroprørs-generationen og måtte som sådan gøre op med deres forældres praksis for tro. Den bog blev skelsættende for mig, og jeg vidste med det samme, at jeg ville læse teologi. I gymnasiet var jeg en matematiknørd, der vidste, at jeg skulle være maskiningeniør, og mine forældre var derfor ved at tabe kæben over, at jeg ville læse teologi.

❖ Tid som hjemmehjælper

Jeg flyttede i 1995 til København og fik job som hjemmehjælper, og det kom til at betyde meget for mig. Det skete jævnlige, at jeg som hjemmehjælper ikke fik gjort det, jeg skulle, for de ældre ville bare gerne snakke. Men jeg var alene i København. Jeg er et familiemenneske, og da jeg mødte Britt, var det som om, at jeg fandt min base, så jeg bedre kunne koncentrere mig om at læse. Jeg var begyndt at læse teologi i København, men fortsatte derfor i Århus, hvor Britt boede.

1993

Ophold på Samsø Højskole

1995

Arbejder som hjemmehjælper på Østerbro

1997

Studiestart på teologi i København

1999-2001

Medlem af menighedsrådet i Studentermenigheden i Århus

2004

Cand. theol – speciale i Grundtvigs tanker om det levende ord

2009-10

Ph.d. fra Grundtvig Centeret med titlen: Den grundtvig-koldske grundskolepædagogik – historisk, systematisk og empirisk belyst. Post doc ved Grundtvig Centeret, Århus

2006-10

Bestyrelsesmedlem i Grundtvig Selskabet

2010-23

Sognepræst i Skibet Sogn

2022-23

Præsternes repræsentant i Vejle Provstiudvalg

2023

Provst for døvemenighederne og Fredericia Provsti og præst (50 pct.) ved Christianskirken

Fredericia Provsti

Kirkelig ligning 2022	65.6 mio. kr.
Kirkelig ligning 2023	69.3 mio. kr.
Sogne	11
Pastorater	10
Antal folkekirkemedlemmer	40.148
Kirkeskatteprocent	0,88
Kirker i alt	11
Kirker, mere end 100 år gamle	7
Præster	20

❖ Veteranmotorcykler rydder hovedet

Når jeg går ud i værkstedet og hugger i en sten eller skruer på veteranmotorcyklen eller min veteranbil, mister jeg fornemmelsen for tid og sted, og jeg er bare nærværende og glad. Jeg skal huske at gøre det, når jeg har allermest travlt, fordi det simpelthen rydder hovedet og giver den sindsro, som man er nødt til at have for at kunne håndtere et job som provst. Min lyst til at skruer på maskiner har jeg fra min far, der var traktormekaniker. Han levede et ret hektisk arbejdsliv, så når min lillebror og jeg skulle være sammen med ham, skruede vi på gamle knalserter og meget andet.

Figurer fra et samlet værk Generationskløft, som Ulrik Overgaard har hugget.

Med datteren Rebekka på provstens Kawasaki.

❖ Provstiudvalg – en læreplads

Da der opstod en mulighed for at blive medlem af provstiudvalget i Vejle Provsti, tog jeg imod. Arbejdet i provstiudvalget gav en mulighed for at trække mig lidt væk fra præstehverdagen og i stedet få et overblik over kirkens praksis. Her kan man bruge sin teologi og sin tro til at finde frem til, hvordan vi kan sørge for, at kirken lokalt kommer bedst i vej. Hvordan får vi forkyndt, at Kristus ikke er en støvet ting, man kan gå ind i et hvidt hus og kigge distanceret på. At kristendom er en måde at få mening, sammenhæng og kulør i sin tilværelse. Derfor er målet, at vi bidrager til at skabe de bedst mulige rammer for kristendommen i dag. Det er dét, som tænder mig i mit arbejde.

❖ En ny verden på universitetet

Jeg følte, at en helt ny verden åbnede sig for mig på universitetet. Teologien, troen og kristendommen sagde noget helt grundlæggende både om at være menneske og om min måde at være til stede i verden på. Det gav mening – og sådan har jeg også arbejdet som præst. For teologien er vigtig, men når Maren ligger for døden, nytter det ikke at hvide Luther og Kirkegaard frem og referere til, hvad de sagde om døden. Maren vil vide, om der er en plads i himlen til hende, og så må jeg sige: "Ja, det tror jeg på – for der en, der har hængt på korset, for at bane vejen for dig". Det kan jeg kun sige med troværdighed, hvis jeg selv tror – ellers bliver det bare teori, og det kan Maren ikke bruge til noget.

❖ Sognepræst i Skibet Sogn

Forhenværende sognepræst Mary Holm-Larsen overrakte en nøgle til Skibet Sogn.

Provsti vokser og sognegrænser ændres

Vejle Kommune vokser, og det smitter af på Vejle Provsti. I 2022 oplevede kommunen en tilvækst på 2.000 nye borgere, og intet tyder på, at væksten aftager. Der er planlagt større boligbyggerier i selve Vejle by f.eks. på arealerne, der kaldes Posthusgrunden og Håndværkerbyen, og den helt nye bydel Rosborg, der kommer til at ligge vest for byens store idrætscenter i Vejle Ådal.

I halvandet år har Vejle Provsti arbejdet med sognegrænserne, fordi nogle af sognene bliver for store, og der skal søges tilladelse til deling. Andre sogne afgiver et areal, som et tredje sogn modtager.

”Det er et meget omfattende arbejde og en lang proces, som ender helt inde på dronningens bord. Arbejdet skal være afsluttet inden 1. december næste år, hvor de nye menighedsråd også skal være på plads”, fortæller provst Dorte Volck Paulsen.

Vejles vækst betyder også, at præstebevillingerne skal øges. Biskoppen har bevilget en ekstra stilling i 2025, og

derudover må Vejle menighedsråd i fællesskab lokalfinansiere mere præstebetjening. Væksten i provstiet har også medført, at der er ansat en provstisekretær på halv tid, således at der nu er to provstisekretærer.

Bredballe Sogn er fuldt udbygget, og kirken har længe været for lille til det store sogn. Provstiudvalget har givet tilsagn om finansiering af en udbygning af den eksisterende kirke. Det vil give 110 ekstra pladser i kirken, og byggeriet forventes at begynde i 2025.

Gudstjeneste for expats

En del af Vejles nye indbyggere er også udlændinge, der arbejder i Vejle eller i store virksomheder i omegnen som Lego i Billund og Siemens i Vejle og Brande. For første gang blev der i efteråret holdt gudstjeneste for de såkaldte expats ved en international gudstjeneste i Nørremarks kirken. Præsten i Ødsted-Jerlev Sacha Yoder, der er amerikansk gift og taler flydende engelsk, stod for gudstjenesten.

Vejle Provsti tilbød i år for femte gang drop-in-dåb, og godt 40 personer er blevet døbt på denne måde. ”Der kommer 10-12 personer hver gang, og folk er ved at finde ud af, at der er en fast dato for drop-in-dåb. Nogle ringer sågar og spørger, hvornår det er, og vi fortsætter med det, så længe der er folk, der ønsker at blive døbt ved drop-in-dåb”, siger Dorte Volck Paulsen.

I mange år har de 38 præster i Vejle Provsti hvert år samlet været på efteruddannelse i Breklum i Nordtyskland. Fremover bliver det kun hvert andet år. Til gengæld tager præsterne med provstiet på tur med en enkelt overnatning herhjemme med det for øje, at præsterne skal lære hinanden at kende og sammen nyde godt af at efteruddanne sig sammen. Den årlige fælles efteruddannelse er et led i den fastholdelses- og trivselsstrategi, som provstiudvalget har vedtaget og betaler. ■

Vejle Provsti

Kirkelig ligning 2022	118.8 mio. kr.
Kirkelig ligning 2023	123.9 mio. kr.
Sogne	26
Pastorater	22
Antal folkekirkemedlemmer	76.988
Kirkeskatteprocent	0,89
Antal kirker i alt	32
Kirker, mere end 100 år gamle	26
Præster i alt	38

Sammen om dåbskampagne

I Haderslev Domprovsti har man stadig en høj dåbsprocent, men man oplever dog samme tendens som i hele landet: At dåbstallet falder. Man ser blandt andet, at børn af medlemmer af folkekirken ikke bliver døbt.

På et formandsmøde i domprovstiet valgte en gruppe menighedsrådsformænd at tage et initiativ til at gøre noget ved sagen. Sammen med nogle præster lavede de en kampagne, som skulle sætte fokus på dåben. Kampagnen blev sat i værk i 2022 og løber stadig. Den består af to-go-postkort, plakater, opslag på Facebook, annoncer og hjemmesiden www.dåb.nu. Der er også lavet en plakat med fadervor, som dåbsforældre kan få med hjem og hænge op på børneværelset.

”Vi må ærligt erkende, at vi ikke ved, om kampagnen har haft en effekt, og vi ved ikke, om den har ramt børnefamilierne. Vi håber lidt på, at der er nogen, der fanger bolden og dribler videre og f.eks. skriver videre på hjemmesiden. Den er jo ikke kun for os i Haderslev Domprovsti”, siger domprovst Torben Hjul Andersen og tilføjer:

”Det vigtigste er, at vi sætter ord på, hvorfor man skal lade sit barn døbe, og forhåbentlig kan vi med materialet lægge op til en lidt dybere samtale. Vi vil gerne komme med et modsvar til det overfladiske argument om, at børn selv skal vælge. Børnene vælger jo heller ikke selv daginstitution eller skole. Hvorfor skal forældrene så ikke vælge noget af det allervigtigste?”

Grænser og rollespil flytter

Haderslev Domprovsti skal afgive en præstestilling til Vejle Provsti pr. 1. januar 2025, og i den forbindelse skal der ske en omlægning af nogle af pastoraterne i domprovstiet. Det er et puslespil, der skal gå op, og Torben Hjul Andersen forventer ikke, at alle er glade, når brikkerne er lagt.

Han har bedt de enkelte menighedsråd melde ind, hvad der er deres særkende, og i hvilken retning de orienterer sig rent geografisk. Ud fra disse svar skal provsten lægge de endelige grænser.

Konfirmanderne har gennem mange år i Haderslev Domprovsti deltaget i rollespillet ”Luthers nøgle”. Det ligger allerede i september i begyndelsen af konfirmandundervisningen, og som en præst en dag sagde: ”Jeg vil hellere tale lidt om Jesus først, inden vi kommer til Luther”. Derfor deltager konfirmanderne nu i rollespillet ”Vejen”,

Foto: Lene Esthava

som handler om Paulus og de første kristne. Rollespillet foregår ved Vedsted Kirke og rundt om Vedsted Sø, og som domprovst Torben Hjul Andersen siger: ”Det er så ubetinget en fornøjelse at være med”. Denne gang spillede han selv fejmand.

I den vestlige del af Haderslev Domprovsti har provsten i det forløbne år været med til at indvie et helt nyt sognehus ved Gram Kirke. ■

Haderslev Domprovsti

Kirkelig ligning 2022	64.2 mio. kr.
Kirkelig ligning 2023	67.5 mio. kr.
Sogne	27
Pastorater	18
Antal folkekirkemedlemmer	45.273
Kirkeskatteprocent	0,95
Kirker i alt	29
Kirker, mere end 100 år gamle	28
Præster	28

Foto: Lene Esthøve

Den gode nyhed

Provsten i Sydslesvig har også i 2023 ansat præster i ledige stillinger i Sydslesvig, og ved årets udgang er der faktisk ingen ledige stillinger.

“Det er en god nyhed, og vi ser forhåbentlig frem mod en årrække med stabilitet”, siger Hasse Neldeberg Jørgensen.

Over halvdelen af de godt 20 præstestillinger i Sydslesvig er besat, mens Hasse Neldeberg har været provst i Sydslesvig, og han er ikke i tvivl om, at en omfattende information har båret frugt.

“Vi har gjort meget ud af at fortælle den gode og sandfærdige historie om at være præst i Sydslesvig. Det er bl.a. sket gennem pjecer og små videofilm på hjemmesiden og på YouTube, hvor præster fortæller om præsteliivet hos os”, siger provsten.

Drøftelse af strukturen

2023 har været et travlt år i Dansk Kirke i Sydslesvig. Et af de store emner har været en drøftelse af kirkens struktur i Sydslesvig. Provst Hasse Neldeberg Jørgensen bad de enkelte kredse vurdere, om det var tid at ændre på strukturen bl.a., fordi demografien ændrer sig. Kirken i Sydslesvig er administrativt inddelt i seks kredse, og hver kreds vælger en repræsentant til kirkerådet. Flensborg vælger dog to.

“Der kan være fordele med større enheder, f.eks. samarbejde på tværs af nuværende distrikter, men svaret blev, at man gerne vil bibeholde kredsene, da man påskønner det lokale arbejde. Fair nok. Nu har vi taget snakken, og jeg må sige, at det har været en god og alvorlig og konstruktiv snak om, hvad vi gør fremover for at holde sammen på det evangelisk-lutherske danske kirkesamfund i Sydslesvig”, siger provst Hasse Neldeberg.

Overvejelserne om fremtiden fortsætter i 2024 og 2025. Debatten er delt op i en række spørgsmål, som lyder:

“Hvad vil vi, og hvad kan vi?” Og derudover: “Hvad må vi, og hvad skal vi?” Det sker som en tretrinsrakat, der består af oplysning, inspiration og debat. “Vi er i Sydslesvig som i resten af Vesteuropa udfordret af faldende dåbstal, færre konfirmationer og mindre kirkegang. I Tyskland er der en meget stor sekularisering, og det går hurtigt ned ad bakke. Det er et meget mere påtrængende problem end i Danmark”, siger Hasse Neldeberg.

Fokus på børne- og ungearbejde

I løbet af 2023 har der også været meget fokus på børne- og ungearbejdet i Dansk Kirke i Sydslesvig. Der er ansat en præst, der skal bruge tre fjerdedele af sin tid på arbejdet med børn og unge. Derudover skal den nye præst i Kappeln bruge 20 procent af sin tid på børn og unge. Dertil kommer, at Finn Andsbjerg Larsen, tidligere leder af Folkekirkens Konfirmationscenter, har været hyret ind som konsulent. Efter han har set på børne- og ungearbejdet i Dansk Kirke i Sydslesvig, har han holdt kursus for præsterne og efterfølgende også for menighedsrådsmedlemmer.

Et krav fra det tyske skattevæsen har givet travlhed på kirkekontoret i Flensborg. Hidtil har medlemmer af kirken betalt deres kirkebidrag direkte til ledelsen af den lokale menighed. Fremover skal kirkebidragene indsamles centralt af kirkekontoret i Flensborg. Samtidig skal indbetaling digitaliseres, så Finanzamt kan se dokumentation for folks ret til at få fradrag for bidrag til kirken. Ifølge Hasse Neldeberg Jørgensen har alle menigheder haft fuld forståelse for den øvelse. ■

Dansk Kirke i Sydslesvig

Samlet medlemsbidrag 2022	490.852 €
Tilskud Nordkirche (2022)	326.400 €
Tilskud Finansloven (2022)	15,4 mio kr.
Antal menigheder	24
Antal prædikantsteder	ca. 60
Antal præster	21

Ud at møde nye naboer

I Aabenraa Provsti er man i løbet af 2023 blevet klogere på en hel del, og det resulterer nu i en større indsats på to områder. For det første vil man i de enkelte sogne ud at møde nye naboer i sognene, og for det andet skal man se på, hvordan menighedsrådene kan aflastes – dels i forhold til administration af bygningerne – dels på kontaktpersonens område.

Men først lidt om det store forarbejde, der har ført til de to fokusområder. Provst og provstiudvalg har i 2023 valgt at bruge meget tid på at tale med alle menighedsråd. Der har været samtaler med formand og næstformand, med præster og med alle medlemmer af menighedsrådene.

“Vi har talt om de udfordringer, vi ser i fremtiden. Det handler om faldende dåbstal og færre medlemmer. Hvad sker der og hvorfor? Vi ved jo ikke, hvorfor færre lader deres børn døbe, men vi kan i forhold til medlemsprocenten se, at der er en del fra udlandet, som køber hus i vores område. Vi har en stor indvandring fra Tyskland og fra østlandene i Europa – og dermed nye naboer i mange af sognene”, fortæller provst Kirsten Sønderby.

Der er nedsat en mindre styregruppe, som har samlet op på de mange samtaler, for hvad vil man gerne sætte fokus på i sognene, og hvad vil man gerne aflastes for i menighedsrådene? Resultatet af forarbejdet er to fokusområder.

For det første vil man lokalt gerne gøre noget for at komme tættere på både medlemmer og ikke-medlemmer som lokal folkekirke. Menighedsrådene vil gerne gøre noget for, at flere bliver døbt, og at flere vil være medlem af folkekirken. Dette kommer til at ske i små delprojekter over de kommende år.

“Man vil gerne ud at møde de nye, tyske naboer lokalt og invitere dem til et møde sammen med dem, der i forvejen bor i lokalområdet. Vi håber at kunne skabe rum for en samtale og bl.a. høre, hvilken rolle kirken spiller for tilflytterne. Provstiets tysktalende præst vil fortælle om sit arbejde, og vi vil fortælle om Nordschleswigsche Gemeindes arbejde i provstiet. Og vi vil oplyse om medlemskab af folkekirken, om det kirkelige indhold og om kristendommen i Danmark”, fortæller Kirsten Sønderby og tilføjer: “I det hele taget har en del menighedsråd meldt tilbage, at de gerne vil være bedre til at fortælle om, hvad kristendom er, fordi man oplever et stort traditionstab”. En præst er frikøbt, således at præsten kan bruge 25 procent af sin stilling på at arbejde med projekterne om mødet med de nye naboer rundt i sognene.

Foto: Lene Esthava

Aflastning af menighedsråd

Det andet fokuspunkt handler om aflastning af menighedsrådene, for at de kan bruge mere tid på opgaven med de nye naboer. Provstiudvalget har nedsat et udvalg til at kigge på administrationen af bygningerne – både kirke, præstegårde, sognehuse og graverbygninger.

“I menighedsrådene oplever man, at det er en stor post. Man vil stadig gerne have indflydelsen på, hvad der sker lokalt med bygningerne, men måske kan administrationen og selve arbejdet, der skal udføres, ligge centralt”, fortæller Kirsten Kruckow.

Flere menighedsråd har endvidere efterlyst en fælles HR-indsats. Nogle menighedsråd har givet udtryk for, at de ønsker en fælles kontaktperson for flere sogne bl.a. for – som Kirsten Sønderby siger: “At få nogle sager ud i armslængde, så man ikke lander i lokale kriser”. ■

Aabenraa Provsti

Kirkelig ligning 2022	71,3 mio. kr.
Kirkelig ligning 2023	72,8 mio. kr.
Sogne	20
Pastorater	14
Antal folkekirkemedlemmer	46.343
Kirkeskatteprocent	0,95
Kirker i alt	23
Kirker, mere end 100 år gamle	21
Præster	24

Migrantsamarbejde og Religionsmøde

Fra noget særligt til almindeliggørelse

Michael Markussen er sognepræst i Simon Peters Kirke i Kolding, 25 procent af tiden er han migrantpræst i Kolding Provsti. Han er også formand for Stiftsudvalget for Migrantsamarbejde og Religionsmøde og fortæller her om udvalgets formål og arbejde:

Hvad er formålet med udvalgets arbejde?

Nøgleordet er, at religionsmødet skal integreres i det almindelige liv. Vi skal gå fra, at religions- og kulturmødet er noget særligt til at gøre det almindeligt. Vi skal tænke os selv som kirke for hele folket, nu da vi ikke længere er den her homogene størrelse.

Hvad har I arbejdet med i det forløbne år?

Helt overordnet arbejder vi i stiftsudvalget altid med erfaringsudveksling. Hvordan står det til i de forskellige provstier? Hvad sker der f.eks. i Vejle Provsti. Og hvad kan vi lære af migrantarbejdet i Aabenraa Provsti? En gang om året har vi en inspirationsdag. I år var titlen "Det gode naboskab på tværs af religion og kultur", hvor bl.a. Oddrun Rønne, kirke- og kulturmedarbejder i Vor Frelsers Kirke i Vejle, fortalte om MindSpring, som er udarbejdet af Dansk Flygtningehjælp, og som skal forebygge psykiske, sociale og familiemæssige problemer. Møderne er for alle præster, medarbejdere i kirken og medlemmer af menighedsråd.

Hvad er en vigtig opgave de kommende år?

Til foråret har vi en workshop på stiftsdagen med titlen: "Hvordan er det at være migrantpræst hjemme hos os?", og ellers har vi i stiftsudvalget stort fokus på, at der skal være et internationalt udvalg i alle provstier, for at gøre religions- og kulturmødet til noget almindeligt. Ildsjælene skal have en organisation og en struktur, for ellers kommer vi ikke videre.

Alle provstier har i dag migrantpræster, men vi minder jævnligt provster og biskop om, at vi også skal have kvinder. En migrantpræst bør have minimum 25 procent af sin stilling til migrantarbejdet. Dét arbejde er som alt andet ubegrænset, og derfor er det alfa og omega med en struktur, hvor vi bliver ved med at bygge på nedefra. Vi må være bevidste om, at der snart er 900.000 borgere i det her land med en anden religiøs og kulturel baggrund, og hvis folkekirken også vil være folkekirke for dem, er vi nødt til at prioritere og strukturere. ■

Stiftsudvalget for Mission

Udvalg skal sikre det globale udsyn

Jonas Diemer, efterskolelærer og tidligere udsendt gennem Brødremenighedens Danske Mission, er formand for Stiftsudvalget for Mission. Han fortæller her om udvalgets formål og arbejde:

Hvad er formålet med udvalget?

Vi skal medvirke til, at stift og sogne har et globalt udsyn og gøre den almindelige folkekirkegænger opmærksom på, at der er noget, der hedder den globale kirke og det globale syd, hvor der i øvrigt er fuld gang i kirkerne. Der kan være en tendens til, at man lukker sig om sig selv, fordi der er nok at tage fat på af udfordringer i vores eget lille samfund, men det er vigtigt at huske, at der er mange kristne søstre og brødre ude i verden. De folkekirkelige missionselskaber gør en kæmpe indsats via deres partnere ude i verden, og de er repræsenteret i stiftsudvalget.

Hvad har I arbejdet med i det forløbne år?

Ordningen med stiftsvolontører fylder mest. Mod at vi giver to unge et rejseløst, tager de rundt i stiftet og fortæller om deres oplevelser, når de kommer hjem. Lige nu er der to unge mænd ude med Brødremenighedens Danske Missionselskab. De er på et børnehjem i Tanzania, og de skal i januar, februar og marts rundt og fortælle om deres oplevelser. De tager ud til børneklubber, minikonfirmander, konfirmander og i ældreklubber og fortæller. Ordningen har nu kørt i nogle år, og de hjemvendte volontører er hvert år ude til flere end 30 møder. Vi har også et samarbejde med missionselskaberne, hvor vi trinitatis-søndag tilbyder sognene, at de kan bestille en pakke med en prædiken og et foredrag ved en kirkefrokost eller blot foredraget, hvor selskaberne fortæller om deres arbejde.

Hvad er en vigtig opgave de kommende år?

Et par præster har været ude gennem vores projekt "Præster eller andre ansatte uden grænser", men vi vil gerne have flere ud. Vi har afsat en pulje penge, som man kan søge til et ophold, hvor man besøger kirkelivet et sted i det globale syd. Præsterne er typisk ude i omkring en måned, og der skal også bruges tid til forberedelse og bearbejdelse, men det kan også være kirke- og kulturmedarbejdere eller organister, der tager ud. Endelig har vi arbejdet med et venskabsstift i det globale syd. Det lutherske stift ved Tanganyikasøen er et ret nyt stift inden for den lutherske kirke i Tanzania, og de har spurgt os, om vi kunne tænke os at være venskabsstift med dem. ■

Meget at lære af andre kirker

Annette Lyster-Clausen er sognepræst i Uldum og Langskov kirker og formand for Det Mellemkirkelige Stiftsudvalg. Hun fortæller her om udvalgets formål og arbejde:

Hvad er formålet med udvalgets arbejde?

Vi har formuleret et nyt kommissorium, som handler om, at vi gerne vil berige menighedslivet ved at skabe bevidsthed om egen tro og egen kristendom og hente inspiration ved at møde andre kristne. Vi tager bl.a. på besøg hos andre kirkesamfund, lige som vi også selv tager imod besøg. Vi taler sammen om kirkeforhold, vi ser hinandens kirker, og vi holder en fælles gudstjeneste. Vi holder derudover kontakt til mellemkirkelige organisationer og råd, hvor flere af medlemmerne af udvalget er engageret.

Hvad har I arbejdet med i det forløbne år?

En gang om året har vi en international gudstjeneste med andre kristne blandt andre katolikker, metodister, baptister og reformerte. I år var vi i februar til en helt fantastisk gudstjeneste i den katolske kirke i Haderslev. I længere tid havde vi forberedt en rejse til Moskva og St. Petersburg takket være en kontakt til den evangelisk-lutherske kirke i Moskva, men det blev forhindret af først corona og dernæst en krig. Vi har tidligere været på store ture til Salisbury i England og til Prag i Tjekkiet, og de ture giver virkelig noget til os alle. Vi har flere ting til fælles med den engelske kirke blandt andet, at færre og færre er bevidste om, at kirken er der. Vi mødte nogle meget inspirerende præster, der havde deres bud på, hvad vi i fremtiden skal gøre, hvis folk ikke kommer i vores kirke. En provst sagde, at vi skal være det lim, som binder mennesker sammen, når samfundet ikke længere gør det. Vi diskuterer også teologi, liturgi, tradition og fornyelse, og det er givende og interessante diskussioner. I foråret 2024 får vi genbesøg fra Salisbury stift.

Hvad bliver en vigtig opgave i det kommende år?

På stiftsdagen den 2. april 2024 har Det Mellemkirkelige Stiftsudvalg en workshop, hvor vi slutter af med at spørge deltagerne, hvad de kunne forestille sig, at de skulle have ud af at deltage i en studietur. Når udvalget rejser ud på studietur, er der nemlig mulighed for, at to deltagere fra hvert provsti kan komme med. Hjemme igen skal vi formidle vores erfaringer, og det er en opgave, vi skal arbejde mere med. ■

Musikkens rolle i et kirkerum

Mads Djernes, sognepræst i Nørremarkskirken i Vejle, er formand for Kirkemusikalsk Stiftsudvalg og fortæller her om udvalgets formål og arbejde:

Hvad er formålet med udvalgets arbejde?

Det er i bred forstand at skabe en samtale om, hvad musikken kan i folkekirkelig sammenhæng. En samtale mellem præster, organister, kirke- og kulturmedarbejdere og kirkesangere om musikkens rolle. Udvalget ser det også som en vigtig opgave at formidle viden om kirkemusikken og dens rolle til menighedsrådene. Udvalget blev etableret i 2019 og arbejder løbende med at planlægge temadage, inspirere kolleger og arbejde for dialog om kirkemusikkens vilkår og udvikling.

Hvad har I arbejdet med i det forløbne år?

Sammen med digter og komponist arbejdede udvalget i 2022 med den kantate, som blev opført i anledning af stiftets 100 års jubilæum. Ved årsskiftet 2022/2023 var rapporten om den manglende salmesang under corona færdig og ligger nu på stiftets hjemmeside. Udvalget havde besluttet at undersøge, hvad det betød, da man under coronaen var nødt til at undvære den fælles salmesang under gudstjenesten. Konklusionen blev, at det var særdeles vanskeligt at undvære fællessangen, men at der dog var noget at hente, fordi man ved at lytte til salmer faktisk lettere kunne forstå tekstens budskab. Det kan være svært både at synge og at forstå teksten samtidig. I begyndelsen af 2023 var udvalget på studietur til Nordkirche i Hamborg. Vi hørte om, hvordan de blandt andet arbejder med populærmusikken i kirken, og om deres overordnede arbejde med kirkekorene i regionen. Og vi hørte om, hvordan de rekrutterer organister til mindre stillinger.

Hvad bliver en vigtig opgave i det kommende år?

Vi var rigtig glade for at deltage i det møde, som stiftsrådet arrangerede med de forskellige stiftsudvalg i efteråret 2021. Vi har nu indgået et samarbejde med Stiftsudvalget for mødet med det nyspirituelle og vil arrangere en fælles temadag, som finder sted den 18. januar 2024 i Brændkjærkirken i Kolding. Her er der fokus på den meditative gudstjeneste "Musik i mørket" og musikkens betydning i den sammenhæng. Det er et temaarrangement for præster, kirkemusikere og kirke- og kulturmedarbejdere med oplæg og drøftelse, hvorefter deltagerne selv skal overvære arrangementet "Musik i mørket". ■

Vi vil passe godt på præsterne

Stiftsrådet har været på visionsseminar og har prioriteret en række opgaver.

“Det er vigtigt for os at være bevidste om, at stiftsrådet ikke er noget i sig selv. Det er et supplement til kirkelivet i de enkelte sogne i Haderslev Stift”.

Ordene kommer fra Per Søgaard, formand for stiftsrådet i Haderslev Stift, og de tager bl.a. udgangspunkt i det arbejde, som rådet har haft fokus på i 2023. Stiftsrådet besluttede nemlig i begyndelsen af 2021, at rådet midtvejs mellem de to valg skulle bruge tid på et visionsseminar for at sætte fokus på fremtidens strategi og mål.

“Det er vigtigt for os i stiftsrådet at være meget opmærksomme på, hvad vi kan bidrage med i forhold til menighedsrådene i sognene. Stiftsrådet skal være med til at udvikle og bevare et nærværende og levende kirkeliv i Haderslev Stift, og det gør vi bl.a. ved at løfte de opgaver, som bedst løses på stiftsplan”, siger Per Søgaard.

På stiftsseminaret blev man enige om at have fokus på en række punkter. Et af punkterne handler om præsterne i stiftet. “Vilkårene for præsternes arbejde er et meget vigtigt punkt for os, lige som en række faglige tiltag målrettet præster er det. Vi vil gerne sende det signal fra stiftsrådet, at vi vil bidrage til at passe godt på præsterne og give dem muligheder for fagligt at udvikle sig. Det skal være godt at være præst i Haderslev Stift”, siger Per Søgaard og fortsætter: “Præsterne er en vigtig ressource i stiftet, når visionen om at “bevare og udvikle kirkelivet” skal fremmes. Vi har besluttet, at vi vil finde penge til det årlige stiftskonvent, for det betyder rigtig meget, at præsterne kan være sammen et par dage til faglig sparring”.

Derudover er der sat penge af til at arrangere teologiske temadage, som stiftets uddannelseskonsulent Iben Munkgaard Davids står for. En gang om året gennemfører Haderslev Stift desuden Sydjysk Prædikenfestival i samarbejde med Ribe Stift. Endelig er der sat midler af til præsternes arbejdsmiljø.

Stiftsrådet har også sat midler af i en individuel pulje penge, som både præster, stiftsudvalg og enkeltpersoner kan søge. De kan søge til projekter og aktiviteter, som er nytænkende og nyskabende, og det kan f.eks. være i form af bogudgivelser, nye salmer, kurser eller efteruddannelse i Danmark eller udland.

På visionsseminaret blev det lagt fast, at landemodet fortsat skal finde sted en gang om året, og hvert andet år i lige årskal der være stiftsdag om foråret med undertitlen

Per Søgaard, formand for stiftsrådet

“Kirke SAMMEN”. Både til landemøde og stiftsdag inviteres alle menighedsråd og medarbejdere fra samtlige 173 sogne og fire valgmenigheder i Haderslev Stift samt de 24 sogne i Sydslesvig til inspiration og festligt samvær.

Økonomi fastlagt

Økonomien blev ligeledes drøftet på mødet, for med den nye økonomilov for folkekirken er rammerne også fastlagt for stifterne. Loven giver mulighed for, at stiftet kan få et bidrag på op til en procent af de lokale ligningsmidler for at løse de opgaver, som bedst løses centralt fra stiftets side. “Vi har valgt efter aftale med provstiudvalgene at lægge os fast på et bidrag på 0,7 procent af den lokale ligning. Det giver stiftsrådet mulighed for at fastholde aktiviteter, vi har i vores målsætning for bl.a. Teologi for Voksne, vores projekt- og eventkoordinator, migrantkonsulent og kommunikationsområdet”, siger Per Søgaard.

Møde med udvalg og provstier

Et andet vigtigt punkt for stiftsrådet har været stiftsudvalgene – både strukturen og kommunikationen. Udvalgene skal ifølge formanden føle, at de har de rette rammer og er klædt på til at udføre opgaven. Stiftsrådet samler hvert år repræsentanter fra de enkelte stiftsudvalg til et møde, hvor rammerne, økonomien og udvalgenes arbejde bliver drøftet. Stiftsrådet og stiftsudvalgene justerer med jævne mellemrum udvalgenes arbejde og kommissorier, som kan læses på stiftets hjemmeside.

I 2024 skulle migrantindsatsen fra stiftets side egentlig afsluttes. Efterhånden er der en migrantpræst og et migrantudvalg i hvert provsti. Men der er fortsat et ønske om, at der er en medarbejder i stiftet, som koordinerer migrantarbejdet, og Camilla Møbjerg er nu fastansat som migrantkonsulent og skal derudover løse en række andre stiftsopgaver. Hvert år mødes stiftsrådet i november til et fællesmøde med alle provstiudvalg i stiftet med 60-70 deltagere. Formålet er er inspiration til opgaverne i stiftsrådet og provstiudvalgene og at afstemme vision, strategi og målsætning. ■

Fratrædelser i Haderslev Stift i perioden 1/1 -2023 – 31/12 -2023

Stouby-Hornum	Poul Erik Aandstad Sørensen	31/12 - 2022
Gauerslund	Connie Møberg Lyng	15/1 - 2023
Christianskirken, Fredericia	Børge Munk Povlsen	1/3 - 2023
Tyrstrup-Hjærndrup	Lene Bertelsen Thiim	3/3 - 2023
Hannerup	Karina Steinecke Dahlmann	31/1 - 2023
Skibet	Ulrik Overgaard	28/2 - 2023
Hannerup	Søren Thorsen	31/3 - 2023
Eltang-Sdr. Vilstrup	Christine Alexandersson	30/4 - 2023
Ulkebøl	Tamira Mariann Jørgensen	30/4 - 2023
Sønderborg	Anne Margrethe R. Hvas	30/4 - 2023
Bredstrup-Pjedsted	Michael H. Munch	31/5 - 2023
Christianskirken, Sønderborg	Kjeld C. Rasmussen	30/6 - 2023
Øster Snede	Anders Dalgaard	31/7 - 2023
Holbøl	Joan Arnbjarnadottir	31/7 - 2023
Bredballe	Henrik Johannessen	31/8 - 2023
Skanderup	Martin Karkov Kobbensmed	30/9 - 2023
Sottrup-Nybøl	Karen Møldrup Rasmussen	30/9 - 2023
Ketting-Asserballe	Mette Dolberg	31/10 - 2023
Hedensted	Hanne-Birgitte B. Kristiansen	30/11 - 2023

Ansættelser i Haderslev i perioden 1/1 -2023 – 31/12 -2023

Christianskirken, Sønderborg	Henrik Dahlin	1/1 - 2023
Sct. Nicolai Kirke, Kolding, provst	Karina Steinecke Dahlmann	1/2 - 2023
Christianskirken, Fredericia, provst	Ulrik Overgaard	1/3 - 2023
Stouby-Hornum	Sara Kier Praëm	1/4 - 2023
Varnæs	Kirsten Pedersen	1/4 - 2023
Dalby	Lene Bertelsen Thim	1/4 - 2023
Hannerup	Søren Thorsen	1/4 - 2023
Seest	Michael Berghof	1/5 - 2023
Lyng	Christine Alexandersson	1/5 - 2023
Havnbjerg	Andreas Skovbo Meng	1/6 - 2023
Skibet	Heidi Sørensen Freund	1/6 - 2023
Hannerup	Karen Frenø Ebbesen	1/7 - 2023
Ravsted	Ditte Freiesleben Lund	1/7 - 2023
Gauerslund	Camilla Synnøve Lauridsen	1/8 - 2023
Løjt-Genner	Unna-Pernille Gjørup	1/9 - 2023
Gråsten-Adsbøl, Provst	Poul Gregers Geil	1/9 - 2023
Eltang-Sdr. Vilstrup	Henrik Johannessen	1/9 - 2023
Christianskirken, Sønderborg	Karen Møldrup Rasmussen	1/10 - 2023
Nordborg-Oksbøl	Lisbeth Larsen	1/10 - 2023
Bredstrup-Pjedsted	Tina Hvølbøl	1/11 - 2023
Øster Snede	Søren Aalbæk Rønn	1/11 - 2023

Udnævnelse

Lige inden stiftsmagasinet blev sendt til trykkeriet, blev det offentliggjort, at Jens Henrik Overgaard Kristiansen, sognepræst i Vamdrup, 1. december 2023 tiltræder som provst i Hedensted Provsti.

Stiftsudvalg

I dette nummer af stiftsmagasinet er fire stiftsudvalg udpeget til at fortælle om udvalgets formål og arbejde.

Øvrige stiftsudvalg er:

- ❖ Stiftsudvalget for Mødet med det nyspirituelle
- ❖ Stiftsudvalget for Diakoni
- ❖ Stiftsudvalget for Unge og Kirke
- ❖ Stiftsudvalget for børn og voksne med særlige behov
- ❖ Stiftsudvalget for religionspædagogik

Haderslev Stift 2023

Udgiver:

Haderslev Stift, Ribe Landevej 35-37, 6100 Haderslev,
Tlf.: 7452 2025
www.haderslevstift.dk

Stiftsmagasinet udgives af stiftsrådet i Haderslev Stift v. formand Per Søgaard. Udkommer en gang om året i forbindelse med det nye kirkeår. Redaktionen afsluttet 31. oktober.

Redaktionsudvalg:

Marianne Christiansen, Dorte Volck Paulsen,
Lene Kjældgaard og Anette Jorsal

Tekst:

Journalist Anette Jorsal, hvor ikke andet er angivet

Foto:

Jonas Ahlstrøm, Lene Esthave og Anette Jorsal

Grafisk Design:

Kamilla Voss Asmussen, I made this*

Tryk:

Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Oplag:

2.000 eksemplarer

